№ 13.

D. II. 30.

Rudimenta Historica

in

Opusculis quinque

pro

Gymnasiis Societatis Jesu

composita

a

quodam ejusd. S. Sacerdote.

Leopoli 1745.

V. E. M. Argent.

RUDIMENTA GEOGRAPHICA,

SIVE

Brevis, facilisque

METHODUS

Juventutem Orthodoxam

notitiâ Historicâ

imbuendi,

Pro Gymnasiis Societatis JESU.

Auctore

Ejusdem Societatis Sacerdote.

OPUSCULUM QUINTUM

LEOPOLI

Typis Collegii Societatis JESU

Anno Domini 1746.

PRÆFATIO.

Cum Geographia alter Historiæ sit oculus, nec parum lucis afferat Poèsi, quintum hoc Opusculum Geographicum eorum potissimum usui destinandum censuimus, qui in Gymnasiis nostris quartæ Classi sunt adscripti, ac proinde Historiæ simul ac Poèticæ peculiarem dant operam. Equidem haud desunt, hoc præsertim tàm erudito seculo, Libri & Institutiones Geographicæ omnibus sanè numeris absolutæ. Verùm ob id ipsum ad tyronum captum minùs sunt accommodatæ. In prima tamen Opusculi hujus parte Quæstiones quasdam Mathematicas de Geographia præmittendas duximus; non ut in iis enodandis accuratiusque excutiendis multum laboris ac temporis ponant Discipuli; sed ut rudi saltem rerum istarum notitia imbuti, quæ in altera ejusdem Opusculi parte proponuntur, facilius possint comprehendere. Plurima porrò hìc prætermittuntur, quæ alii Geographi fusè recensent, ne Poèseos tyrones, pluribus alioquin occupationibus scholasticis distenti, nimia rerum mole obruantur. Unde quod aliàs semel atque iterum præfati sumus, hìc denuò juvat repetere, nimirum Opuscula hæc nostra omnia nil nisi Rudimenta *ac* Progymnasmata *quædam esse, quibus Juventutem nostram* Gymnasticam *ad decretiora* Academicorum *certamina præparamus atque instruimus.*

Rudi-

Rudimenta Geographica.

PARS I.

De Globo.

CAPUT I.

De Globo ejusque partibus generatim.

1. *Quid est Geographia?*

Geographia à *terra* & *scribo* nomen trahens descriptio terræ est.

2. *Ecquod Geographiam inter & Cosmographiam discrimen?*

Cosmographia non terram tantùm, sed mundum hunc aspectabilem universum, quidquid nempe cœli terræque ambitu continetur, describit.

3. *Quid est Sphæra armillaris?*

Instrumentum est mathematicum ex variis circulis, armillarum instar artificiosè inter se inflexis, coagmentatum, cœlum simul, terramque referens.

4. *Quid est Globus artificialis?*

Est effigies quædam Globi naturalis, seu terrestris, seu siderei.

5. *Quot circuli primarii in Sphæra æquè ac Globo utroque numerantur?*

Decem, sex nempe maximi sive majores & quatuor minores.

6, *Quinam majores sex?*

Æquator, Horizon, Meridianus, Zodiacus, Colurus Æquinoctialis & Colurus Solstitialis; qui duo tamen ad institutum nostrum minùs sunt scitu necessarii. Omnes hi circuli dividunt Globum in duas partes æquales.

7. *Quinam minores quatuor?*

Duo Tropici, & totidem Polares, qui Globum in duas secant partes inæquales.

8. *Quot gradus circulus quivis complectitur?*

Trecentos & sexaginta.

Quid quadrans est? quid semicirculus & Hemisphærium?

Quadrans quarta circuli pars est. Semicirculus sive Hemicyclus est circulus dimidiatus, Hemisphærium autem dimidium sphæræ.

10. *Quid est centrum?*

Est punctum in sphæra aut circulo medium, à quo omnes lineæ ad peripheriam ductæ sunt æquales.

11, *Quid est Diameter? Quid Semidiameter?*

Diameter à *metior*; est recta quæcunque linea per centrum ducta, & in utraque circuli superficie

cie terminata, cujus dimidium dicitur Semidiameter.

12. *Quid sunt lineæ & circuli paralleli?*

Qui æquali undique spatio abs se invicem distant.

13. *Quot sunt circuli paralleli in globo?*

Quamquam plurimi hujusmodi circuli describi possint; ad confusionem tamen vitandam octoni ab Æquatore ad Polum Arcticum, totidemque ad Antarcticum per denos quosque Meridiani gradus duci solent, ùt gradus eò distinctiùs numerari, indeque terræ latitudo dignosci possit.

14. *Cur Globi figura rotunda est?*

Quia terra, quam repræsentat, pariter rotunda est.

15. *Unde verò constat terram esse rotundam?*

Ex eclipsibus præcipuè Lunaribus, ubi terra umbram rotundam projicit in Lunam, id quod fieri haud posset, nisi terra pariter rotunda esset.

16. *Cur montes prærupti nil obstant terræ rotunditati?*

Quia hi, cum toto terrarum orbe comparati, sunt instar arenularum, Globo adhærentium.

17. *Quid sunt Poli & Axis mundi?*

Cùm corpora cœlestia motu continuo & velocissimo ab Oriente in Occidentem quatuor & viginti horarum spatio circumagantur, necessariò meridiem ac septentrionem versùs duo debent esse puncta immobilia, in quibus tanquam cardinibus cœli machina circumvolvatur. Hæc puncta sive cardines vocantur Poli à verto. Li-

nea porrò ab uno Polo ad alterum imaginatione nostra per terræ centrum traducta, vocatur *Axis mundi*, sicut enim rota circum axem, ita cœlum circum lineam illam imaginariam vertitur rotaturque, terra semper manente immota.

18. Quot sunt Poli?

Duo, Arcticus ab *ursa*, sive Borealis, & Antarcticus, sive Australis. Ille semper supra, hic semper infra nostrum Horizontem fixus hæret.

CAPUT II.

De Æquatore & Zodiaco.

1. Quid est Æquator?

Est circulus maximus, ab utroque Polo æqualiter, hoc est, gradibus nonagenis distans, Globumque in duo hemisphæria, Boreale & Australe dividens. Dicitur quoque *Æquinoctialis*, quia sole Æquatorem attingente, dies noctibus sunt æquales. Hunc nautæ *lineam* appellant.

2. Quid est Zodiacus?

Zodiacus ab *animal*, est latus ille circulus in Sphæra, ex obliquo bis intersecans Æquatorem, à quo ex una parte septentrionem versùs usque ad Tropicum Cancri, ex altera versùs meridiem usque ad Tropicum Capricorni declinat.

3. Quid est Ecliptica?

Est circulus per medium Zodiacum ductus, qui etiam *orbita* seu via Solis dicitur, quia per hunc Sol quotidie uno prope gradu ab Occi-

dente

dente Orientem versùs progreditur, donec duodecim Zodiaci signa peragendo cursum annuum trecentis sexaginta quinque diebus & sex fermè horis absolvat. Ecliptica porrò dicitur à *deficio*, quia in hac fiunt eclipses Solis & Lunæ, quoties in eadem sibi vel occurrunt, vel opponuntur.

4. *Quænam duodecim illa signa?*

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraq; Scorpio, Arcitenens, Cãcer, Amphora, Pisces,

Priora sex dicuntur Borealia, posteriora Australia. Ex his signa verna sunt Aries, Taurus & Gemini. Æstiva Cancer, Leo & Virgo. Autumnalia, Libra, Scorpius, & Arcitenens. Hyemalia, Caper, Amphora & Pisces.

5. *Cur Zodiacus in Globo quoque terrestri describitur?*

Tamentsi & hic & alii circuli in cœlesti potiùs Globo mente & cogitatione nostra describi soleant; tamen terrestri quoque Globo respondent. Ac Zodiacus quidem hyemis æstatisque vicissitudines, dierum ac noctium incrementa aut decrementa, item ubi, quo, quantoque tempore Sol quorundam populorum vertici recta incumbat, ob oculos ponit &c.

CAPUT III.

De Meridiano.

1. *Quid est Meridianus?*

Est circulus maximus, qui per utrumque Po-

lum transiens, Æquatorem ex transverso intersecat, orbemque in duo hemisphæria, Orientale nempe & Occidentale æqualiter dividit. Dicitur Meridianus, quòd Sol diurno motû ab ortu in occasum tendens, ut primùm attigerit hunc circulum, omnibus sub eodem Meridiano Boream vel Austrum versùs positis, meridiem afferat.

2. *Quâ ratione & cur Meridianus mutabilis est?*

Licèt in Globo æneus ille circulus perstet immobilis; tamen si Globus vel tantillùm Ortum aut Occasum versùs moveatur, alius continuò erit Meridianus, ut proinde quot in Æquatore puncta, tot possint esse Meridiani, quorum omnium vices obit immobilis ille circulus.

3. *Quot meridiani Globo inscribi solent?*

Sex & triginta per denos quosque Æquatoris gradus ducuntur, quorum unus dicitur *Meridianus primus*; quia ab hoc initium fit numerandi gradus longitudinis, ab Occidente Orientem versùs. Hunc alii per Insulas Azores, alii per Hesperides sive Promontorii viridis, alii per Insulas Canarias, Tenerifam, Palmam, vel Ferri &c. ducunt.

4. *Quid est Circulus horarius in Sphæra vel Globo?*

Est parvulus ille circulus meridiano infixûs, inque horas bis duodenas distributus cum indice mobili, qui si ritè aptetur, monstrat, quota ubique terrarum sit hora.

CA-

CAPUT IV.

De Horizonte.

1. Quid est Horizon?

Horizon à *desinto, termino*, est circulus maximus, universam mundi sphæram ita dividens, ut alterum hemisphærium super terram exstet, alterum sub terra condatur. Et hunc in Globo exhibet latus ille circulus ligneus, totum globum ambiens, cui inscribi solent 32. Venti, ac proinde omnes Plagæ mundi: item Calendarium Romanum & 12. signa cœlestia, in tricenos singula gradus distributa, ut inde inquiri possit, quoto in gradu cujusque signi Sol qualibet die assignata consistat.

2. Quod præcipuum Horizonti officium?

Ortum & Occasum Solis, ac proinde dierum & noctium quantitatem & varietatem ostendit.

3. Quid nominis est Zenith & Nadir?

Zenith nomen Arabicum latinis est cœli punctum, cujusque vertici rectâ incumbens. Nadir contrâ est punctum è diametro oppositum, Antipodum cervicibus imminens. Illud vocari quoque solet *punctum verticale*; hoc punctum *pedale*.

4. Cur Horizon circulus est mutabilis?

Sicut Meridianus æneus omnium meridianorum, ita Horizon ligneus in Globo vicem supplet omnium Horizontium, qui ad minimam loci mutationem pariter mutantur non quidem

physi-

physicé & ad oculum, sed mathematicè & secundùm rationem. Unde duplex est Horizon, sensibilis sive apparens & intelligibilis sive verus. Prior est omnis ille terræ cœlique tractus, qui in patenti campo undique in oculos incurrit, ita ut cœlum terræ circumcirca adhærere videatur. Posterior est circulus ille maximus, qui imaginatione nostra per centrum terræ transiens totam mundi sphæram in duo hemisphæria superius & inferius dividit.

CAPUT V.

De Tropicis.

1. *Quid sunt Tropici?*

Sunt circuli minores, ab Æquatore tres & viginti gradus cum 30. minutis distantes, ultra quos sol nunquam progreditur; sed ùt primùm illuc pervenerit, mox cursum sistens retrorsum se convertit; quamobrem Tropici, à Græco verbo *vertere* vocantur.

2. *Quot sunt Tropici?*

Duo, Tropicus nempe Cancri sive æstivus, & Tropicus Capricorni sive hybernus.

3. *Quis cursus Solis annuus?*

Ineunte vere annoque Astronomico, trium mensium spatio ab Æquatore Septentrionem versùs Sol progreditur ad Tropicum Cancri, ab hoc totidem mensibus regreditur ad Æquatorem, indeque tertio trimestri Austrum versus ad Tropicum Capricorni, à quo quarto trimestri revertitur ad Æquatorem & principium Arietis.

CAPUT VI.

De Circulis Polaribus.

1. *Quid sunt Circuli Polares?*

Sunt duo circuli minores, tribus & viginti gradibus & 30. minutis à suo quisque Polo distantes, quorum alter, qui Polum Arcticum ambit, Arcticus sive Borealis, alter verò, qui Polo Arctico opponitur. Antarcticus sive Australis appellatur.

2. *Num hi, aliique circuli à nobis descripti re ipsa in cælo terrave inveniuntur?*

Minimè; sed sola ratione & imaginatione eos concipimus.

3. *Quem in finem iidem fuêre excogitati?*

Ut eorum adminiculo Globi partitionem faciliùs animo concipere possimus & comprehendere.

CAPUT VII.

De quatuor mundi cardinibus sive plagis.

1. *Quænam quatuor plagæ seu cardines mundi?*

Oriens, Occidens, Septentrio, & Meridies, quas omnes Æquator & Meridianus in Horizonte designat. Oriens quoque dextra, & Occidens læva mundi plaga à Geographis appellatur.

2. *Quæ plagæ intermediæ?*

Hæ quaternis illis plagis cardinalibus interjacent, suntque universim duodetriginta, è quibus itidem quatuor præcipuè attendi debent, Oriens,

nempe

nempe & Occidens æstivus, ubi Sol in Solstitio æstivo oritur & occidit. Oriens item & Occidens hyemalis, ubi Sol in Solstitio hyemali oritur & occidit. Omnibus his plagis respondent venti quorum quatuor Cardinales & 28. intermedii, universim 32. numerantur.

CAPUT VIII.

De Longitudine & Latitudine locorum.

1. *Quid est latitudo loci?*

Est distantia loci ab Æquatore versùs Polum Arcticum, vel Antarcticum. Illa Borealis, hæc Australis est latitudo.

2. *Quid est longitudo loci?*

Est distantia cujusque loci à primo Meridiano ortum versùs ùsque ad Meridianum loci.

3. *Unde initium ducitur numerandi gradus Latitudinis & Longitudinis?*

1. Gradus Latitudinis numeramus in Meridiano, incipiendo ab Æquatore Polum versùs. 2. Gradus Longitudinis numeramus in Æquatore, incipiendo à primo Meridiano, & ab Occidente Orientem versùs progrediendo.

4. *Undenam appellatio Latitudinis & Longitudinis?*

Licèt Globus per se nec Latitudinem habeat nec Longitudinem, quia tamen spatium terræ nobis cognitæ occasum inter & ortum à Lusitania per Europam & Asiam ultra Sinas protensum lon-

longius est, quàm alterum, ab ultimis Sueciæ finibus usque ad extremam Africæ oram meridiem versùs porrectum, ideo illud *Longitudinem*, hoc verò *Latitudinem* appellabant veteres.

5. *Quid est elevatio sive altitudo Poli?*

Est Poli ab Horizonte distantia, quæ semper altitudini loci æqualis est; nam quot gradibus vertex loci, ab Æquatore, totidem Polus ab Horizonte distat.

6. *Quæ Poli altitudo sub Æquatore habitantibus? Et quid est sphæra recta?*

Illis nulla esse potest Poli altitudo, cùm uterque Polus Horizonti incumbat, ac proinde neuter attollatur. Atque hic situs Globi sphæra recta appellatur, quando nempe uterque Polus Horizonti, & Æquator vertici incumbit.

7. *Quam Poli altitudinem haberent, si qui sub Polis ipsis habitarent? Et quid est Sphæra parallela?*

His summa esset altitudo Poli, utpote qui recta vertici immineret; Æquator autem & Horizon ibi concurrerent, essentque paralleli, ac proinde Sphæra parallela.

8. *Quam demum Poli altitudinem habent, qui neque sub Polo, neque sub Æquatore, sed utrique obliquè interjacent? Et quid est Sphæra obliqua?*

His alia atque alia est Poli altitudo, prout nempe à Polo minùs, magisque sunt remoti. Quò propinquior autem regio quædam polo est, eò ma-

major ibi est altitudo Poli. Omnis porrò hic Globi situs Sphæra obliqua dicitur.

CAPUT IX.

De Zonis.

1. Quid sunt Zonæ?

Sunt spatia quædam, seu circuli lati, Æquatori paralleli, inter 2. Tropicos & Polares circulos comprehensi, quibus veluti cingulis & fasciis totus Globus terrestris circumdatur & cingitur.

2. Quot sunt Zonæ?

Quinque à Geographia numerantur. Duæ frigidæ, Septentrionalis & Australis. Duæ temperatæ, itidem Septentrionalis & Australis, & una torrida.

3. Quot sunt Zonæ frigidæ?

Quæ inter circulos Polares & Polos ipsos locatæ, ob Solis diuturnam absentiam, & remotionem nimiam immodico frigore vexantur.

4. Quæ sunt Zonæ temperatæ?

Quæ Tropicos inter ac Polares circulos quasi in medio frigus inter & calorem positæ sunt, unde & temperatæ dicuntur.

5. Quid est Zona torrida?

Est spatium inter duos Tropicos comprehensum, & ab Æquatore bifariam divisum, cujus pars, quæ ad Septentrionem vergit, Torrida Borealis, quæ ad plagam Meridialem, Australis dicitur.

6. Cur

6. *Cur vocatur torrida?*

Quòd continuo Solis, nunquam id ſpatium egredientis, ardore quaſi torreri, atque idcirco à nemine inhabitari poſſe olim putabatur. Verùm paſſim à mortalibus incolitur, longioris temperie noctis, crebrisque imbribus nimium calorem mitigantibus.

CAPUT X.

De diverſis anni temporibus in diverſis Zonis.

1. *Quæ anni tempora Zonæ torridæ incolis accidunt?*

Qui ſub ipſo Æquatore habitant, duas quotannis habent æſtates, quia Sol bis eorum vertici incumbit, & duas quaſi hyemes; quando nempe Sol versùs Tropicos recedit.

Quænam anni mutationes in Zonis frigidis?

Hic ob nimiam Solis remotionem perpetua erè hyems eſt, frigusque ingens.

3. *Quæ anni, temporumque viciſſitudines accidunt Zonæ temperatæ incolis?*

His quatuor ſunt anni tempora, Hyems nempe, Ver, Æſtas, & Autumnus.

4. *In qua Zona continetur Germania Polonia & Ungaria?*

In Zona temperata Septemtrionali.

5. *Quando noſtris in regionibus initium eſt hyemis, Veris, Æſtatis & Autumni?*

Hyems initium ſumit 22. Decembris, quando

Sol

Sol Tropicum & ſignum Capricorni attingit. Ver autem 21. Martii, quando Sol Æquatorem & punctum Arietis ingreditur. Æſtas verò 22. Junii, quando Tropicum & ſignum Cancri; Autumnus demum 23. Septembrit, quando Sol ad æquatorem reverſus, ſignum Libræ ſubit.

CAPUT XI.

De Climatis.

1. *Quid eſt Clima?*

Clima ab *inclino*, minor Zona, ſive terræ ſpatium eſt duobus parallelis comprehenſum, in quo dies longiſſimus dimidiâ ſemper horâ creſcit. Hæc porrò climata ab Æquatore ad circulos Polares gradatim deſcendunt, ita ut inter Parallelũ extremum unius, & extremum alterius climatis dies longiſſima differat ſemihorâ. Quò propiùs tamen hæc climata ad circulos Polares accedunt, eò ſunt contractiora; Nam clima primum & Æquatori proximum gradus 8. & 25. minuta, in Meridiano numeranda, ſequentia gradus ſemper pauciores; poſtrema verò non niſi minuta aliquot, eaque identidẽ pauciora latitudine ſua continent.

2. *Quot ſunt climata?*

Quatuor & viginti Septentrionalia, & totidem Auſtralia. Cùm enim ab Æquatore, ubi dies perpetuò eſt 12 horarum, uſque ad circulum Polarem, ubi dies longiſſimus & 24. horarum, dies creſcat horis duodecim ſive 24. ſemihoris, totidem hodierni Geographi numerant climata. A circulo

ulo verò Polari ad ipsum usque Polum sex alia climata statui possunt, in quibus differentia non est semihorarum, sed mensium, ut nempe in fine primi climatis dies longissimus sit unius mensis, duorum in secundi, trium in tertii, quatuor in quarti, quinque in quinti, & in fine sexti, sive ad Polum ipsum sex mensium.

3. *Undenam sciri possit, quoto sub climate quilibet locus situs sit.*

Supputandæ erunt semihoræ, quibus dies longissimus superat diem Æquinoctialem sive 12. horarũ: si enim hunc superat semihoris octonis, uti in plerisq; Germaniæ, Poloniæ & Hungariæ locis, hæc sub octavo sunt climate, si septenis, aut novenis, sub septimo aut nono erunt climate.

CAPUT XII.

De diversis effectibus cursus Solaris.

1. *Unde dies & nox oritur?*

A Solis vel præsentia, vel absentia. Quamdiu enim Sol supra Horizontem nostrum moratur, dies est; nox verò, quamdiu infra eundem delitescit.

Quantum diei noctisque spatium sub ipsis Polis?

Dies ibi sex mensium est, hocque elapso nox semestris ingruit.

3. *Undenam tam longa dies?*

Inde, quòd Sol sex mensibus supra Horizontem, qui cum Æquatore ibi parallelus est, com-

moretur, perpetuoque in orbem circumiens, se
ſigna percurrat, donec infra Horizontem ſe
menſibus latens, noctem ſemeſtrem efficiat, u
in Sphæra parallela ad oculum patet.

4. *Quæ dierum noctiumque diverſitas in Zonis frigidis?*

Pro varietate climatum dies ibi longiſſimu
eſt vel 5. vel 4. vel 3. vel 2. vel unius menſis, u
ſupra dictum eſt: idemque de noctibus, quæ qu
longiores ſunt, eò dies breviores.

5. *Quàm longa dies & nox ſub Æquatore habitantibus?*

His anno toto dies noctibus ſunt æquales, ſiv
12. horarum, uti in Sphæra recta videre licet.

6. *Quantum diei noctisque ſpatium ſub Zonis temperatis?*

Varium pro varietate climatum. Sic ſub cl
mate viceſimo quarto & ultimo ultra Sueciam
dies longiſſimus eſt 24. horarum; apud nos ver
ſub climate octavo dies longiſſimus eſt 16. ho
rarum.

7. *Cur dies versùs Circulos Polares magis ſemper magisque creſcunt?*

Ob majorem Poli, atque adeò Tropici altit
dinem, quem ubi Sol attigerit, longiſſimum c
ficit diem.

8. *Quid eſt Aurora? quid Crepuſculum?*

Aurora eſt prima diei lux ad Orientem an
Solis adventum conſpicua, quando Sol decem
octo gradibus ab Horizonte diſtat, eòque mag

auge-

ugescit, quò Sol Horizonti sit propinquior. Crepusculum verò est lux illa, quæ post Solis occasum conspicua sensim minuitur, donec tandem Sole infra Horizontem decem & octo gradibus depresso, penitus evanescat.

9. *Quinam Ascii, Perisscii, Heteroscii, & Amphiscii?*

Ita distingui solent terræ incolæ pro diversitate umbræ, quam tempore meridiano projiciunt. Ascii sive umbrâ carentes sunt, qui nullam habent umbram meridianam. Tales sunt omnes Zonæ torridæ incolæ, quoties Sol verticem eorũ transit. Periscii sunt, quorum umbra in orbem dispergitur. Tales forent, qui directè sub Polis habitarent, & Sphæram haberent parallelam. Heteroscii sunt, qui umbram meridianam semper projiciunt vel versùs Boream, vel versùs Austrum. Tales sunt, qui degunt in Zonis temperatis, vel frigidis extra Polos: nam qui Borcales incolunt Zonas, semper projiciunt umbram versùs Septentrionem; qui verò Australes, versùs meridiem. Amphiscii sunt, quorum umbræ meridianæ modò sunt Borcales, modò Australes, prout nempe Sol nunc signa Borealia, nunc Australia percurrit. Tales sunt omnes, qui intra Zonam torridam, & non sub ipsis Tropicis habitant.

10. *Quinam Periæci, Antæci, & Antipodes?*

Periœci à *circa* & *habito*, sic dicti sunt, qui sub eodem Meridiano & Parallelo habitant, ita tamen ut in Parallelo unus distet ab altero 180. gradi-

bus, & in Meridiano inter utrumque medius si idem Polus. His idem clima, eadem Poli altitudo, eadem anni tempora. At quando uni meridies, alteri media nox est.

Antœci, quasi contrà habitantes sunt, qui sub eodem quidem Meridiano, sed sub diversis Parallelis æqualiter ab Æquatore versùs utrumque Polum distantibus habitant. His simul medius dies & media nox est; at cùm dies crescunt Borealibus, Australibus decrescunt, & cùm ver illis his autumnus, cumq; illis æstas, his hyems est &c.

Antipodes à *contra*, & *pes*, à *terra* sunt, qui pedes nobis directe obvertunt, atque in eodem quidem meridiano, sed in diverso sunt hemisphærio. Hi nobiscum eundem habent Horizontem, sed diversam ejus faciem, & æqualem Poli altitudinem; sed Australem illi, nos Borealem. Cùm Sol illis oritur, nobis occidit, cùm illi meridies, nobis media nox est; cùm illis dies aut nox longissima, nobis brevissima; cùm æstas illis nobis hyems ingruit &c.

CAPUT XIII.

De usu Globi.

1. *Quo pacto ritè collocandus Globus?*

1. Globum colloca in mensa aut tabula plana ita ut ejus Horizon sit mundi Horizonti parallelus. 2. Polum pro loci tui, ubi versaris, latitudine attolle ab Horizonte. 3. Ita Globum converte, ut meridianus respondeat lineæ meridianæ quam

quam monstrat pyxis nautica, in basi Horizontis locata; Polusque Arcticus respiciat Septentrionē, Antarcticus Meridiem. Si desit acus magnetica correcta, aut alia linea meridiana in plano ducta, servire utcunque poterit structura templorum antiquiorum, in quibus ara summa constructa est ad orientem.

2. *Qua ratione altitudo Poli sive latitudo cujuslibet loci inveniri potest in Globo?*

Verte Globum, donec locus, cujus latitudinem inquiris, subjaceat Meridiano æneo, in quo si numeraveris gradus ab Æquatore usque ad locum datum, habebis latitudinem quæsitam, simulque Poli altitudinem, quæ semper latitudini æqualis est. Unde inventa loci latitudine, attolle totidem gradibus Polum ab Horizonte, locumque subde Meridiano, & in hoc Polo Horizontem versùs numera & habebis altitudinem Poli.

3. *Quomodo inveniendo longitudo diei?*

Locum, cujus longitudinem scire cupis, applica Meridiano æneo Globi: inde in Æquatore numera gradus usque ad primum Meridianum versùs occasum [vel si à primo Meridiano numerandi initium fit, ortum versùs) & habebis longitudinem quæsitam.

4. *Quo pacto inveniendus loci Horizon & Meridianus?*

Attolle Polum, prout locus datus exigit; tum locum hunc subjice Meridiano, ut Globi verticem occupet, & habebis Horizontem simul ac Meridianum.

5. *Qua ratione possum cognoscere, quota ubivis terrarum quovis tempore sit hora?*

Locum quem incolis, colloca sub Meridiano æneo, & indicem horarium applica horæ datæ in tuo loco. Inde si scire cupis horam in plagis orientalibus, volve Globum ab oriente versùs occidentem; versùs orientem verò si horam quæris in plagis occidentalibus, donec locus, cujus horam indages, subjaceat Meridiano æneo. Tunc enim index horarius monstrabit horam quæsitam.

PARS II.

De mappis seu chartis Geographicis

CAPUT I.

De Planisphærio terrestri.

1. *Quid est Planisphærium terreſtre?*

Est mappa sive charta Geographica universalis, quæ totum terrarum orbem in plano depictum exhibet.

2. *Esquodnam discrimen Globum inter & Planisphærium?*

Ille terrarum orbem in Globo & Sphæra; istud eundem orbem in duo hemisphæria divisum, in plano sive charta ita exhibet, quasi Globus in gemmas æqualiter dissectus sit partes, ambæque juxtim jaceant.

3. *Quid*

3. *Quid sibi volunt diversæ lineæ in Planisphærio descriptæ?*

Hæ vices subeunt circulorum in Globo descriptorum, uti sunt Æquator, ejusque Paralleli, sive Æquatores secundarii 16. per denos quosque Meridiani gradus ducti: Meridianus primus, & secundarii 34. Duo item Tropici & totidem Polares. Æquator ab occasu in ortum per utrumque hemisphærium rectæ, sed crassioris instar lineæ extenditur, & in 360. gradus, quorum 180. in uno, totidèq; in altero sunt hemisphærio, dividitur, initio facto à primo meridiano. Meridianus hic ambit utrumque hemisphæriũ, ita ut duo appareant Meridiani, qui tamen ita sunt considerandi, tanquam in unum coaluissent. Meridiani secundarii sunt lineæ incurvæ intra Meridiani primarii ambitum per denos quosque Æquatoris gradus ductæ versùs utrumque Polum, ubi lineæ hæ omnes concurrunt, si tabulæ sint rotundæ; non item si quadratæ. In Planisphærio porrò Parallelos arctiùs in medio conjungi, disjungi verò in extremitate necesse est, id quod in Globo minimè accidit.

CAPUT II.

De mappis Geographicis generatim.

1. *Quid est Chorographia? quid Topographia?*

Chorographia est regionis *descriptio*; Topographia verò est peculiaris cujusdam loci, v. g. urbis cum jacente tractu descriptio.

2. *Quid est mappa seu charta Geographica?*

Est accurata situs terræ, vel ejus partium in plano & charta adumbratio.

3. *Quotuplicis generis sunt mappæ?*

Duplicis; aliæ enim sunt universales, quæ orbem terrarum universum depictum exhibent; aliæ particulares, & hæ vel *majores*, in quibus majores orbis partes, ut Europa, Asia, Africa, America depinguntur, vel *minores*, in quibus vel Regnum quodpiam, aut Provincia, vel regionis duntaxat pars, tractusve aliquis delineatur.

4. *Quid in mappis universalibus præcipuè attendendum?*

In harum, imò & quarumcunque mapparum aspectu facies ad Polum Arcticum, sive Septentrionem, qui in superiore parte mappæ inscribitur, convertenda est; sic enim ad dextram erit ortus, ad sinistram verò occasus. Inde quoque patebit, quæ regiones cum præsente hac comparatæ, sint orientales, quæ occidentales, Boreales vel Australes. Considerandum item, quæ regiones cis aut ultra Æquatorem, quæ ad dextram primi Meridiani; quæve ad sinistram. Dein quæ sub Zona aut climate sit quælibet Regio, quæ ejusdem latitudo & longitudo Geographica, vel etiam Physica, hoc est, quot contineat milliaria in longitudine, latitudine, & circuitu; quæ loci hujus ab altero distantia &c.

5. Quæ

5. *Qua ratione in mappis invenienda longitudo & latitudo loci?*

Longitudinem indicant lineæ transversæ, Æquatori, aut ejusdem Parallelis respondentes, duæ ad supernam, infernamque mappæ oram ab ortu in occasum ductæ *Scalæ longitudinis*, quòd in iis numerantur gradus *longitudinis*, vocari solent. Quæ verò lineæ in dextro siniſtroque mappæ margine à Septentrione in Meridiem ducuntur, ac Meridiano respondent, appellantur *Scalæ latitudinis*, sive quod idem est *elevationis Poli*.

6. *Cur mappis plerisque pyxis nautica, vulgò compassus appingi solet?*

Ut lingulæ, quæ lilii formam refert, semperque Septentrionem respicit, beneficio mappa ad quatuor mundi plagas aptari possi. Quanquam plerumque pars mappæ superior Septentrionem inferior Meridiem, siniſtra Occasum, dextima, Ortum teneat.

7. *Quo pacto Regiones, earumque limites, urbes item & Pagi &c. discerni possunt*

Limites punctis indicantur; regiones verò ipsæ diversis discriminantur coloribus. Urbes turribus, hec rarò castella, oppida, arces. monasteria, pagi, &c. certis quibusdam notis discernuntur.

8. *Qua ratione locorum distantia indagari potest?*

Per scalam milliarium, mappis pletisque apponi solitam.

CAPUT

CAPUT III.

De variis dimensionibus Geographicis.

1. *Quid est Gradus?*

Est trecentesima sexagesima circuli pars.

2. *Quot milliaria Germanica continet Gradus?*

Quindecim; quod tamen de gradibus in circulis maximis intellinendum; nam in minoribus, quales sunt Paralleli, Tropici &c. Gradus quilibet eó pauciora continet milliaria, quò propius circuli illi ad Polum accedunt.

3. *Quot milliaria Germanica trecenti & sexaginta illi gradus conficiunt? Quot Ungarica?*

Quinquies mille & quadringenta; tot enim milliaria totus terrarum orbis complectitur. Ungarica 3600.

4. *Quid milliare Germanicũ? quid Polonicũ? quid Ungaricum? quid Gallicum? quid Italicum?*

Germanicũ duarũ est horarũ, Polonicũ unius, Ungaricũ triũ, sesquihoræ Gallicũ, Italicũ ferè semihoræ. Advertendum tamen, nullam ferè gentẽ æquis ubique utì intervallorum dimensionibus; nam sicut Germanis pro regionum diversitate milliaria alia sunt majora, alia minora, alia communia, quorum quindecim unum constituunt gradum in circulis majoribus, ita Hispanis quoque & Gallis *leucæ* & *milliaria* aliis gentibus sunt inæqualia.

5. *Quid & quadruplex est Minutum?*

Minuta alia sunt horaria, alia Geographica. Mi-

Minutum Geographicum est sexagesima pars gradûs, constans dimidiâ horâ sive quarta parte milliaris Germanici. Minutum horarium est sexagesima pars horæ, quod minutum dividitur in minuta secunda, & secundum in tertia.

6. Quomodo scala milliarium applicanda?

Unus circini pes uni, alter alteri loco, cujus distantia quæritur, infigatur. Inde circino scalæ milliarium admoto, mox patebit, quot milliaribus locus unus ab altero sit sejunctus.

7. Quæ sunt minores mensuræ, ex quibus tanquam partibus milliare constat.

1. Granum hordei secundùm latitudinem dispositum. 2. Digitus. 3. Palmus, qui duplex est *major* sive *Spithama* duodecim digitorum, & *minor* quatuor digitorum. 4. Pes. 5. Passus, qui itidem duplex est, *major* sive *compositus*, qui & *Geometricus* dicitur, quinque pedum, & *minor* sive *simplex* duorum pedum cum dimidio. 6. Stadium. 7. Milliare Germanicum sive Italicum, mille passuum. 8. Leuca bis mille passuum, sive duplex milliare Italicũ. Geometræ memoriæ causa mensuras omnes hisce versiculis sunt complexi.

Quatuor è *granis Digitus* componitur unus.
Est quater in *Palmo* Digitus, quater in *Pede* palmus.
Quinque pedes *Passum* faciunt; Passus quoq; centũ
Viginti quinque *Stadium* dant: sed *Milliare*
Octo dabunt stadia, & duplicatũ dat tibi *Leucam*.

CAPUT

CAPUT VI.

De variis vocabulis Geographicis.

1. *Quid est Oceanus?*

Est universa aquarum moles, terris passim infusa, orbemque universum immenso propè ambitu circumplectens, qui in varia maria & sinus distribuitur.

2. *Quid est Sinus?*

Est maris pars, in terræ continentis gremium longiùs se insinuans, quæ si latior sit, amplioris-que accessûs nec in terram longiùs procurrens *Baya* vulgò dicitur.

3. *Quid est Fretum?*

Est mare inter duas terras angusto tractu decurrens, & duo maria conjungens.

4. *Quid est Euripus seu vortex maris?*

Est vorago seu gurges maris, ubi aqua cochleæ instar in se contorta, proxima quæque magno impetu absorbet. Ex Euripis nominatissimus est Chalcidicus, Euboeam inter & Achajam, qui septies quotidie absorbere & revomere undas dicitur. Item maximus ille vortex seu Euripus ad Norvegiam, uti & Charybdis in freto Siculo.

5. *Quid est Bosphorus?*

Bosphorus sive Bosporus à *bovis* & *trajectus* quasi bovis trajectus, duplex celebratur: unus Thracicus, qui est fretum angustum inter Byzantium in Europa, & Chalcedonem in Asia, quatuor stadiis patens, unde utrinque cantus Gallorum latra-

tratus canum, clamoresque hominum exaudiri ossunt. Alter Bosphorus Cimmerius appellatur, stque fretum angustum inter Tauricam Chersoesum in Europa, & Sarmatiam in Asia.

6. Quid est Æstuarium?

Est quasi sinus quidam aquis marinis refertus x inundationibus exæstuantis pelagi.

7. Quid sunt Brevia & Syrtes?

Brevia sunt loca maris vadosa & sabulosa, ubi ongestis arenarum cumulis quasi aggere quodam aves cinguntur, mergunturque. Syrtes speciaim appellantur duo loca periculosissima in mari Africano, à *traho*, quoniam arenam copiosam saaque ingentia trahunt, & huc illucque transfeunt & accumulant, sic appellatæ. Plures item lii scopuli in mari latentes, quibus allisæ naves pereunt, Syrtes vocari solent.

8. Quid est Portus?

Est locus ad sinuosum maris littus à natura vel irte ita aptatus, ut inde solvi appellique navigia, itque à piratarum & hostium insidiis, cœli item marisque injuriis secura esse possint. Locus porrò, ubi naves ancoris tenentur, ac vel onerantur, vel exonerantur, *Rheede* vel *Rhayde* vulgò dicitur.

9. Quid est continens? quid Insula, Peninsula, Isthmus Promontorium, Alpes & Pylæ?

1. Continens est terra longo tractu alteri terræ ita cohærens, ut nullo mari sejungatur. 2. Insula contra, terra est aquis undique cincta. 3. Peninsula

sula, græcè Chersonesus, terra est, quæ aquis ità circumdatur, ut tamen aliqua sui parte continenti adhæreat. 4. Isthmus est peranguſtus terræ limes inter duo maria, Peninsulam cum continente vel cum alia Peninsula connectens. 5. Promontorium est mons in mare longiùs procurrens. 6. Alpes non tantum sunt montes illi prælti, qui Italiam à Gallia Germaniaque separant; sed ii quoque omnes, qui tractu continuo per totam propemodum Europam brachia quasi exporrigunt, variaque à variis regionibus trahunt nomina. 7. Pylæ à *Porta* sunt anguſtæ montium *fauces* sive aditus.

10. *Quid est littus? quid ripa?*

Littus sive ora est terra mari adjacens, quæ fluctibus alluitur; Ripa verò est terræ extremæ ora, quæ utrinque flumine alluitur. Littus propriè de mari dicitur, sicut Ripa de fluminibus.

11. *Quid est fons, torrens, fluvius, lacus, stagnum & palus?*

1. Fons est aqua scaturiens, ac velut saliendo aut ebulliendò è tellure prorumpens. 2. Torrens est aqua magno fluens impetu è copiosis aut diuturnis imbribus vel soluta nive nascens, & nonnunquam propè deficiens. 3. Fluvius est aqua jugiter decurrens fluensque, è pluribus rivis ac torrentibus collecta. 4. Lacus est aqua quiescens ex pluribus in fundo scaturiginibus, aut etiam rivo vel fluvio interfluente, perennibus lym-

mphis abundans. 5. Stagnum est minor lacus. Palus est aqua quiescens, cœnosa, putridaque pluviis ut plurimùm, nivibusque aut tenuieriis fontibus & rivullis collect-, ac subinde, sica præsertim æstate evanescens.

12. *Quid sunt Ostia?*

Sunt fluviorum exitus, per quos in mare vel lium etiam fluvium exonerantur.

CAPUT V.

De Globi terraquei divisione.

1. *Quasnam in partes orbis terrarum dividitur?*

In terram & aquam. Terra rursum dividitur in duas prægrandes Insulas, quarum quæ in planisphærio dextrum occupat hemisphærium, vetus orbis, sinistrum, novus orbis appellatur.

2. *Quas in partes orbem veterem divisêre antiquiores Geographi?*

In tres, Europam nempe, Asiam & Africam. Quanquam ex his ipsis & Regiones, & Insulæ, & maria complura id temporis incognita prorsus erant, quæ posterorum solers detexit industria. Sed & hac nostra ætate novi æquè ac veteris orbis regiones non paucæ, præsertim, quæ utrique Polo circumjacent, nobis adhuc sunt ignotæ.

3. *Quod novo orbi nomen?*

Hic à Christophoro Columbo Genuensi 1492. primùm detectus, ac postea Americo Vesputio Florentino, qui magna ex parte eundem lustravit America est appellatus.

4. *Quem ſitum quatuor hæ orbis partes obtinent?*

Europa Septentrionem, Aſia Orientem, Africa Meridiem, America Occidentem ſpectat.

CAPUT VI.

Diviſio Aquarum.

1. *Quas in partes dividitur Oceanus?*

Hic à quatuor orbis plagis, dein etiam à variis quas alluit, regionibus varia trahit nomina.

2. *Quid eſt Oceanus Septentrionalis ſive Glacialis?*

Qui ad Septentrionem recedens vehementi frigore congelaſcit.

3. *Quid eſt Oceanus Orientalis, Eous, ſive Indicus?*

Qui Orientem versùs ultra Aſiam & Chinam porrigitur.

4. *Quid Oceanus Auſtralis ſive Æthiopeus?*

Qui Æthiopiam partemq; Africæ Auſtralem alluit.

5. *Quid eſt Oceanus Occidentalis ſive Atlanticus?*

Qui ultra Hiſpaniam & Luſitaniam Occidentem versùs procurrit, nomenque trahit ab Atlante monte maximo, qui ab ea Oceani parte per totam Africam ſe extendit.

6. *Quid eſt Mare Pacificum, vulgò Mar del Zur?*

Quod Aſiam inter & Americam & terram Auſtralem incognitam, ſive Magellanicam interfusũ ab Hiſpanis *Mar del Zur*, id eſt, Mare Auſtrale & *Pacificum* à fluctuum placiditate nominatur.

7. *Quid*

7. *Quid est Mare Septentrionale, vulgò Mar del Nord?*

Quod Americam inter, Europam & Asiam, ad Æquatorem usque protenditur.

8. *Quid est Mare Gallicum, Germanicum, Hybernum, Indicum &c.*

Diversæ sunt Oceani partes, quæ à regionibus, quas alluunt, sic appellantur.

9. *Quid est Mare Mediterraneum?*

Pars est Oceani Atlantici, qui à Solis occasu per fretum Gaditanum irrumpens inter Europam Africam & Asiam medius quasi diffunditur, unde Mare *Mediterraneum* & *Internum* dicitur.

10. *Ubinam Mare Nigrum sive Pontus Euxinus?*

In Turcia Europæa Asiam versùs, in quod Danubius se evolvit. Dicitur *Nigrum* ob perpetuas ferè nebulas mari huic incumbentes.

11. *Ubinam Mare Album?*

Septentrionem versùs ad extrema Moscoviæ littora; quo nomine Barbari etiam Mare Ægæum appellant ad distinctionem Maris nigri, sive Ponti Euxini.

12. *Ubi Mare Rubrum, sive Erythræum?*

Ægyptum inter & Arabiam, *sinus* idcirco *Arabicus*, sive *Mare Rubrũ* dictũ, vel ob rubras arenas; vel à Rege Erythra, in Insula Ogyri ibidem tellus; vel potiùs ob rubram plantam, quam Ægyptiopes *Zuph* vocant, in mari hoc copiosissimè terminantem.

13. *Quid est Archipelagus?*

Est mare plurimis insulis interceptum, quale

est 1. Ægæum. 2. Mexicanum ad insulas Antillas. 3, Archipelagus S. Lazeri ad insulas Marianas. 4. Ad insulas Maldivas, quarum incredibilis numerus in mari Indico.

14. *Quid est Propontis sive Mar di Marmora?*

Est mare illud, quod ab Hellesponti angustiis, sive freto *Dardanellarum* ad Thracicum usque Bosphorum protenditur. Dicitur Propontis ab *ante* & *mare*, quasi vestibulū Ponti Euxini. Hodie *Mar di Marmora* ab adjacente insula & urbe Marmora appellatur.

15. *Ubinam Mare Caspium, sive Mar de Sala?*

Mare Caspium sive Hyrcanum (ho die *Mar de Sala*, & *Mar de Bachu*, item *Mare clausum*) Persiam inter, Tartariam magnam, Moscoviam & Georgiam (vulgò *Gurgistan*) concluditur, neque alteri mari, nisi fortè per occultos meatus, miscetur. Unde Ptolomæus maluit lacum appellare cùm pedibus circuiri possit. In hoc mare Oxus fluvius, & Volga ingenti aquarum mole sese evolvunt.

16. *Ubi Mare Balticum, Sinus Finnicus, Bothnicus & Livonicus?*

Mare Balticum (olim *Sinus Codanus*, sive mare Orientale) Daniam, Sveciam, Livoniam, Prussiam, Pomeraniam. & Poloniam interjacet, atque in tres iterum Sinus se diffundit, Bothnicum nempe, Finnicum & Livonicum. Verùm hæc omnia clariùs ob oculos ponent mappæ Geographicæ, quibus modo agendum.

CA-

CAPUT VII.

Mappa Geographica Europæ.

1. *Quanam sub Zona sita est Europa?*

Partem potissimam sub Zona temperata Septentrionali.

2. *Qui Europæ termini?*

Hanc ad Orientem Obius fluvius eb Asia; ad Meridiem mare Mediterraneum ab Africa disterminat. Ad Occidentem Oceanus Atlanticus, ad Septentrionem mare Glaciale interjacet.

Quæ Europæ in mappa Geographica species?

Virginis sedentis, cujus *diadema* Lusitania, *caput* Hispania, *monile* montes Pyrenæi, *collum & pectus* Gallia, *brachium sinistrum* Britannia magna & Hibernia, *dextrum* Italia. Sub *læva axilla* Belgium, sub *dextra* Helvetici fœderis sunt Provinciæ. Reliquum *Corpus* est Germania, Polonia Hungaria; *genua* Dania, Suecia, Norvegia, *toga* Moscovia, *syrma* Turcia Europæa & Græcia.

4. *Qui præcipui Europæ fluvii?*

1. Tanais fluvius est Moscoviæ. 2 Lithvaniæ Borysthenes. 3. Germaniæ Danubius & Rhenus. 4. Italiæ Tiberis & Eridanus, sive Padus. 5. Angliæ Tamesis. 6. Galliæ Rhodanus, Sequana & Ligeris. 7. Hispaniæ Iberus, & Bætis. 8. Lusitaniæ Tagus & Durius. Poloniæ Vistula.

5. *Qui Europæ montes celebriores?*

Præ omnibus commemorandæ sunt Alpes, quæ Italiam à Gallia & Germania sejungunt: quippe

non tantùm montes Pyrenæi, qui Galliam ab Hispania separant; sed Sabaudiæ quoque, Vallesiæ, Helvetiæ, Rhetiæ, Tyrolis, ditionis Salisburgensis, Carinthiæ, Carniolæ, Styriæ &c. montes item Carpathii, qui Poloniam ab Hungaria & Sudeti sive Gigantei, qui Bohemiam à Silesia disterminant, Alpina sunt brachia.

6. *Quid de Sylvis memorandum?*

Sicut montes, ita & sylvæ, licet diversis appellentur nominibus; ab Alpibus tamen omnes incipiunt, indeque continuò quasi tractu quaquaversum se propagant. Inter omnes principatum tenet Sylva Hercynia, quæ 1. ad Brisgojam & in ditione Fürstenbergensi *Sylva nigra*, 2 in Palatinatu inferiore *Ostema*, 3. in Episcopatu Bâbergensi, *Steigerwald*. 4. inter Lohnâ & Sigâ fluvios *Westewaldia* sive *Occidentalis*, 5. Francofurtû inter & Abbatiam Fuldensem, 6 in Principatu Grubenhagensi & Anhaltino *Hercynia*. 7. in Thuringia *Thuringica*, 8. in Bohemia *Bohemica* appellatur &c. Hæc Franconiam ab Hassia & Thuringia, Bohemiam à Voitlandia, Palatinatu Superiore & Bavaria dispescit, & in Moraviam, totumque ferè Noricum, Hungariam, Transylvaniam, Valachiam, Moldaviam, Poloniam, Russiam, Moscoviam &c. porrigitur.

7. *Quot milliaribus Europa circumscribitur?*

Longitudo ejus summa à Promontorio Sacro Lusitanæ (Capo S. Vincente) ad Obii usque fluminis ostiû milliaria Germania circiter nongenta

I ti-

latitudo verò maxima à Tænaro (Capo Matapan) Peloponnesi promontorio ad extremum usque Lappiæ Norvegicæ promontorium Boreale, vulgò *Nord-Cap* milliaria amplius quingenta complectitur.

8. *Quænam inter quatuor Orbis partes principatum obtinent?*

Europa, quæ licet magnitudine cæteris longè sit inferior; bellicæ tamen laudis gloriâ, artium, humanitatis & literarum culturâ, negotiationibus, morum ac vitæ politioris disciplinâ, aliisque prærogativis principem sibi locum jure vindicat.

9 *Quænam præcipuæ Europæ partes?*

Decem majores, octoque minores.

10 *Quænam majores decem?*

1. Scandia sive Scandinavia peninsula, Norvegiam & Sueciam complectens, cui Daniam jungimus. 2. Moscovia sive Rossia, 3. Polonia, 4. Ungaria, 5. Turcia Europæa, 6. Germania, 7. Britannia magna hoc est Anglia & Scotia, adjunctâ Hibernia, 8. Italia, 9. Gallia, 10. Hispania, cui addimus Lusitaniam.

11. *Quæ octo minores Europæ partes?*

1. Belgium, 2. Lotharingia. 3. Helvetia, 4 Saudia, quæ Galliam inter & Germaniam sitæ unt. 5. Transylvania, 6. Valachia, 7. Moldavia, Tartaria minor, quæ Poloniam & Turciam Europæam interjacent.

12. *Quæ alia Europæ divisio?*

Dividi hæc etiam potest in regiones continens, Peninsulas & Insulas.

13. *Quæ Peninſulæ?*

1. Scandinavia, 2. Cherſoneſus Cimbrica, ubi hodie Jutia & Slesvicum, 3. Cherſoneſus Taurica ſive Tartaria Crimæa, 4. Peloponneſus ſive Morea. Continentes ſunt reliquæ regiones paulò antè memoratæ; è quibus tamen Italia etiam inter peninſulas numerari poteſt.

14. *Quæ Inſulæ?*

1. In Oceano ſunt Anglia, Scotia, Hibernia, Islandia cum minoribus aliquot. 2. In mari Baltico Seelandia, Fionia, pluresque aliæ minores. 3. In Mediterraneo Sicilia, Sardinia, Corſica, Candia ſive Creta, Balearis major, ſive Majorica, Balearis minor, ſive Minorica &c.

15. *Quæ Regiminis forma in Europa?*

Triplex. 1. *Monarchica*, ubi unus ſolus rerum potitur. 2. *Ariſtocratica*, ubi Optimates imperant. 3. *Democratica*, ubi plebs ipſa dominatur, vel ſaltem ex hac deliguntur populi præſides. Siqui porrò ex triplici hac claſſe ſubjectos ſibi populos propè ut mancipia habent, ſuis duntaxat rationibus, commodisque intenti, ii Tyranni appellantur.

16. *Quæ in Europa linguæ uſitatæ?*

Quatuor matrices, Græca nimirum (cujus tamen uſus hodie rariſſimus) Latina, Teutonica & Sclavonica. E *Latina* Italica, Gallica & Hiſpanica. E *Germanica* Suecica, Danica, Belgica & Anglica; è *Sclavonica* verò Bohemica, Polonica, Ruſſica &c. ortum traxêre.

17. *Quæ*

17. *Quæ antiquæ Europæ divisio?*

1. Magna Peninsula Scandinavia Sueciam & Norvegiam. 2. Sarmatia Europæa Moscoviam, Poloniam & Lithvaniam, 3. Illyricum Dalmatiam, Bosniam, Croatiam, Istriam, Forum Julium &c. 4. Scythia Europæa Transylvaniam, Valachiam, Moldaviam, & Tartariam minorem, 5. Thracia Romaniam sive Turciam Europæam, 6. Mœsia Serviam & Bulgariam. 7. Pannonia Hungariam, regionesque conterminas complectebatur. Germania porrò, Gallis, Italia, Hispania, Britannia &c. pristinam appellationem etiamnum retinent.

CAPUT VIII.

De novem majoribus Europæ partibus.

Exordium ducimus à Germania. Inde ad Septentrionem digressi, à Peninsula Scandinavia ad Lusitaniam usque gradum faciemus.

§ I.

De mappa Geographica Imperii Germanici.

1. *Quis hujus situs, qui terminus?*

Meditullium fermè Europæ tenet, atque ad Septentrionem mari Germanico & Baltico, ad ortum Hungariâ & Poloniâ, ad Austrum Italiâ & Helvetiâ, ad occasum Galliâ & Belgio terminatur.

2. *Quæ Germaniæ magnitudo?*

Ab occasu ortum versùs ad ducenta; à Septentrione

trione meridiem versùs ad centum quinquaginta; toto verò ambitu suo ad lexcenta milliaria Germanica complecti dicitur.

3. Qui præcipui Germaniæ fluvii?

Hi quatuor, Danubius, Rhenus, Albis & Odera sive Viadrus. 1. Danubius omnium Europæ maximus, oritur in arce Doneschingensi Furstenbergicæ ditionis, indeque Ulmam (ubi Ilerà amne auctus lintrium patiens est) Dilingam, Donaverdam, Neoburgum, Ingolstadium, Ratisbonam, Straubingam, Passavium, Lincium, Viennam &c. præterfluens, ampliùs sexaginta fluviis celebrioribus receptis, in Pontum Euxinum se exonerat. 2. Rhenus in monte Adula sive S. Gothardi binis fontibus, quorum Borealior *Rhenus anterior*, Australior *Rhenus posterior* nuncupatur, scaturiens, perque lacum Acronium, qui & *Constantiensis*, *Brigantinus* & *Podamicus* appellatur, suum prosequens cursum, Scaphusiam, à qua haud procul absunt cataractæ Rheni majores, & Lauffenburgum, ubi cataractæ minores, Basileam, Brisacum, Argentoratum, Spiram, Wormatiam, Moguntiam, Coloniam &c. præterlabitur, donec in Belgio in alia atque alia divisus cornua inter arenarum tandem cumulos absorbetur. 3. Albis in Bohemiæ & Silesiæ limitibus nascens, Dresdam, Misenam, Wittembergam, Magdeburgum, & Hamburgum præterfluit, ac demum vastissimo ostio in Oceanum Germanicum se effundit. 4. Odera in Silesiæ & Moraviæ confinibus ortus Silesiam

lesiam & Marchiam Brandeburgicam rigat, inque Pomerania citeriore in aquarum sinum sive lacum diffusus, tribus ostiis mari miscetur Baltico.

4. *Quæ porrò terræ indoles?*

Frumento, vino, pascuis, pecoribus, feris, leguminibus, arborum fructibus omnis generis: metallis item & mineralibus rebusque cæteris ad vitam non commodè tantùm, sed delicatè quoque ducendam abundat.

5. *Qui Germanorum mores?*

Ad artes & scientias omnes apprimè sunt idonei, utpote ad quas nec ingenium ipsis, nec industria deest. Typographiam, Chalcographiam, pulverem nitratum, bombardas, aliaque plurima Germani invenêre. Fortitudine porrò ac virtute bellica ita semper præstabant, ut idcirco Germani, quasi *prorsus viri* & Allemani, *omnes viri* fuerint cognominati. Admirationi olim omnibus erat adolescentum continentia, conjugatorum fides thori inviolabilis, candor, fidelitas sinceritasque summa, & immota præcipuè in Orthodoxa religione constantia. Sed fidem propè superat Germanorum in fundandis dotandisque Templis, Monasteriis, Sacerdotiis, Xenodochiis, aliisque pietatis monumentis liberalitas & munificentia, quam vel saxa ipsa hodieque loquuntur. At verò laudes has plurimùm obscuravit cùm luctuosissima illa tot millium Germanorum ab avita fide religioneque Orthodoxa defectio; tum inconsultum prorsus peregrinas uti vestes, ita & mores

imi-

imitandi ſtudium. Unde aliarum nationum Stemmii haud injuriâ appellari ſolent, qui utinam earundem potiùs virtutes ac prærogativas, quàm vitia & abuſus æmulari ſtuderent.

6. *Quæ in Imperio Germanico regiminis forma?*

Monarchica, Ariſtocraticæ permiſta.

7. *Quæ ibidem Religio?*

Fuit hæc inter præcipua inclytæ Germaniæ decora, quòd jam inde à tempore illo, ex quo nomen dare cœpit Religioni Catholicæ, conſtantiâ ferè Germanâ in eadem ſemper permanſerit immota, *fidei ac labii unius*, quoad Lutherus impia novarum rerum molitione confuſionē plusquam Babylonicam & chaos horrendum invexit. Unde factum, ut in luctuoſiſſima illa rerum omnium converſione ac perturbatione ſecta quoque Lutherana & Calviniana pluribus in locis Religionem Catholicam antiquiſſima ſua ſtatione, quam per tot ſæcula tenuit dejecerit.

8. *Qui Ordines, Statusque Imperii Romano-Germanici?*

1. Imperator tanquam Caput. 2. Electores Sacri & Profani. 3. Archiepiſcopi & Epiſcopi. 4. Ordinum Magiſtri. 5. Duces ac Principes laici. 6. Principes Abbates & Præpoſiti. 7. Abbates & Antiſtites non Principes. 8 Imperii Comites, 9. Equites & Nobiles. 10. Urbes Imperiales.

9. *Quæ Imperii Germanici diviſio?*

Hoc Maximilianus I. Anno 1512. diviſit in decē ut vocant, *Circulos*, quorum tres, Auſtriacus nempe,

pe. Bavaricus, & Suevicus Danubio; tres, Rhenanus nimirum Superior & Inferior, a c Westphalicus Rheno; tres item, Franconicus, Saxoniæ Superior & Inferior Mœno, Albi & Oderâ fermè circumscribuntur. Circulum Burgundicum, qui Burgundiæ antehac Comitatum, à Gallis postea occupatum, & Belgii Provincias tum Batavorum defectione, tum armis Gallicis ab Imperio magnam partem avulsas, complectebatur, silentio prætermittimus. Circuli hujus Director erat Hispaniæ Rex.

I.
Circulus Austriacus.

1. Quæ Regiones hoc Circulo continentur?

I. Archiducatus Austriæ, qui dividitur in superiorem & inferiorem. Hæc infra, illa supra Anassum est. Mediam interfluit Danubius, cui Anassus infra urbem cognominem se miscet. Austriæ inferioris, totiusque Imperii Germanici, metropolis est Vienna, Imperatoris Regiâ, Archiepiscopatu, Academiâ, propugnaculis &c. longè celeberrima.

II. Ducatus Styriæ, in superiorem & inferiorem divisus. Inferioris totiusque Ducatûs Caput est Græcium ad Muram amnem, arce, propugnaculis, Academiâ &c. celebris. In superiore Styria est Judenburgum, Seccovium Episcopi sedes, Mariæ Cella cœlestibus favoribus & prodigiis celebratissima. Ducatui quoque huic annexus est.

Com

Comitatus Cillejenſis, cujus urbs primaria Cilleja ad Savum.

III. Ducatus Carinthiæ, ſuperior & inferior, ubi Epiſcopus Gurcenſis & Lavantinus. Urbs princeps eſt Clagenfurtum.

IV. Ducatus Carniolæ, cujus caput Labacum Epiſcopi ſedes. Memoratu dignus eſt Lacus Circonicenſis, ubi anno eodem & piſcari & frumentari & venari licet, aquis ingruente hyeme cum magna piſcium copiâ ex abdito proſilientibus; apparente verò æſtate recedentibus. Huc referenda quoque ſunt 1. Marchia Vinidorum, cujus caput Metulum, in Croatiæ limitibus. 2 Comitatus Goritienſis, cum urbe cognomine. 3. Comitatus Gradiſcanus, Comiti de Althann jure beneficiario traditus. 4. Aquileja urbs olim percelebris, hodie in ſolitudinem propè redacta. 5. Tergeſtum Urbs Iſtriæ cum portu. 6. Flumen *Fiume*, ſeu Flumen S. Viti, Urbs ad ſinum Carnarium.

V. Comitatus Tyrolenſis, in Provinciam Athefinam, vallemque Oenanam diſtinctus, cujus Metropolis eſt Oenipontum, ubi eſt Academia, olim Merania Ducum Meraniæ Sedes erat. Bolſanum ſolemnibus nundinis, Hala ſalinis, officinâ Monetariâ, regio Parthenone celebris eſt. Sunt item in hoc Comitatu duo Imperii Principes & Epiſcopi, Tridentinus & Brixinenſis quorum ille Tridenti, hic Brixinæ ſedem habet Epiſcopalem.

VI.

VI. Austria Anterior sive Suevia Austriaca, ubi . Marchionatus Burgovienſis cum urbe cognomine, & Günzburgo. 2. Comitatus Montfortenis, Brigantinus item & Veldkirchenſis, quorum lle ab urbe primaria Brigantia, hic à Veldkirchio omen trahit. 3. Dynaſtia Nellenburgica cum rce cognomine. 4. Comitatus Hohenbergenſis, bi Rottenburgum ad Nicarum. 5. Urbs Conantia. 6. Præfectura Provincialis Suevica, plues urbes & oppida complectens. 7. Brisgoja, ujus Caput Friburgum, urbs munitiſſima, ubi & academia; item Briſacum fortiſſimum adversùs allos propugnaculum. 8. Quatuor urbes Sylvares Rhenofelda, Sekinga Lauffenburgum, & Valdshutum, quibus accedit Comitatus Hauenteinenſis.

2. Quis Circuli Auſtriaci Director?

Imperator ipſe tanquam Archidux Auſtriæ.

3. Quæ ibidem Religio?

Avita ubique Religio Catholica nunc floret.

Quæ aliæ inſuper Regiones Domui Auſtriacæ ſunt ſubjectæ?

I. Bohemiæ Regnum in decem & octo Circus diſtributum, cujus Metropolis Praga ad fluvim Moldavam ſita, ſede Archiepiſcopali, arce gia, Academiâ &c. præſignis, *Triurbs* dicta, uòd ex *Nova*, *Vetere*, & *Parva* Praga conſtet.

II. Moraviæ Marchionatus à Moravo amne, à uo in duas ferè partes dividitur, nomen trahens rbes præcipuæ ſunt Olomutium, ubi Epiſcopalis

ſedes

sedes & Academia, & Bruna à Suecis A. 1645. irrito conatu obsessa.

III. Silesiæ Ducatus superior & inferior in decem & septem Principatus & sex Dynastias divisus. Totius Silesiæ Metropolis est Vratislavia, ubi sedes Episcopalis, & Academia, à Leopoldo I. fundata. IV. Serviæ Regnum, cujus Metropolis Alba Græca A. 1717. post insignem de Turcis relatam victoriam recuperata est cum urbibus Orsava, Semendria, Passarovicio &c.

V. Slavoniæ Regnum, cujus urbes præcipuæ Posega; Essechinum, Gradisca, Petrovaradinū &c cum Comitatu Sirmiensi, urbeque cognomine, ubi Episcopi sedes.

VI. Croatiæ Regnum, cujus pars etiamnum sub jugo Turcico gemit. Urbes præcipuæ sunt Carolostadium, Zagrabia, ubi Episcopi sedes & Academia, Castanovicium &c.

VII. Dalmatiæ Regnum, ex quo etiam Veneti, Turcæ & Respublica Ragusana sibi partem vindicant. Austriacis subest 1. Urbs Senia, ubi Episcopi sedes & portus ad sinum Carnarium, vulgò *Carnero*. 2 Buccaris urbs, ubi portus insignis, mercimoniis recèns destinatus.

VIII. Bosniæ Regni pars, Savi ripis edjacens Austriæ cessit pactis Passarovicensibus. IX. D. Hungaria. X. & Transylvania, XI. & Belgi Austriaco infra dicetur. In Italia Austriaci subest.

XII. Neapolitanum Regnum, quod etiam Re-

gnum

gnum Siciliæ cis Pharum, ſeu fretum Siculum, licitur, in quatuor majores atque universè in duodecim Provincias diſtributum, regio fertilis admodum & culta, atque ab Apennino monte in luas ferè partes ſecta. Regni Metropolis eſt Neapolis, urbs ampliſſima & frequentiſſima, Archiepiſcopi & Proregis ſedes. Sunt in hoc Regno Archiepiſcopatus 20. Epiſcopatus 107. & urbes 1580.

XIII. Sicilia, ſeu regnum Siciliæ trans Pharū, tribus promontoriis terminatur; unde & Trinacria à *tres* & *ſummitas, promontorium*, dicitur, dividiturque in tres Provincias ſeu valles. Urbes præcipuæ ſunt Meſſina Proregis ſedes, & Panormum. Utrobique Archiepiſcopus Sacris præeſt. Vino, frumento, fructibus &c. ita abundat, ut Italiæ horreum ac promptuarium jure appellari poſſit.

II.

Circulus Bavaricus,

1. *Quinam Circuli hujus Directores?*

Elector Bavarus (qui & circuli Dux) & Archiepiſcopus Salisburgenſis.

2. *Quæ Regiones Electori Bavaro ſubjectæ?*

1. Ducatus Bavariæ in ſuperiorem & in ferioré diviſus. Superioris, totiusque Bavariæ Metropolis & Electoris ſedes eſt Monachium ad Iſaram; dein Burghuſium ad Salzam, ubi *Regimen*, ut vocant, Electorale, Ingolſtadium ad Danubium, ubi Academia, Landſperga ad Lycum, Neo-Oettinga

ad

ad Oenum. Inde haud procul abest Oettinga vetus, sacris peregrinationibus ad Thaumaturgæ Deiparæ statuam à mille ampliùs annis longè latèque celebratissima. In inferiore Bavaria eminent urbes Landishutum & Straubinga cum Electorali utrobique *Regimine*, Ratisbona item, Regum olim & postea Ducum Bavariæ sedes &c. 2. Palatinatus superior, cujus Metropolis cum Electorali *Regimine* est Amberga. 3. Landgraviatus Leuchtembergensis cum urbe Pfreimbda. 4. Comitatus Camensis, Breitenekensis, &c. 5. In Svevia, Dynastia Mindelheimiensis, Comitatus Wisensteigensis, Donawerda. urbs olim Imperialis, Wemdinga &c.

3. *Quinam in hoc Circulo status Ecclesiastici?*

I. Archiepiscopus Salisburgensis, Legatus Pontificius natus, Germaniæ Primas &c. Metropolis sedesque Archiepiscopi est Salisburgum, ubi & Academia. II. Episcopus Frisingensis. Urbs sedesque Episcopalis est Frisinga. III. Episcopus Ratisbonensis. cujus Diœcesis olim latè per Bohemiam protendebatur. Sedes Episcopi est Ratisbonæ. IV. Episcopus Passavienſis. Urbs sedesque Episcopi est Passavium seu Patavia, quadrifariam divisa, nempe in Passavium, Instadium, Ilzstadium & Oberhusium. V. Princeps, Præpositus Berchtolsgadensis, Canonicorum Regularium S. Augustini, cui urbs Berchtolsgada cum adjacente territorio subest. VI. Principes Antistitæ *Monasterii*, ut vocant, Inferioris & superioris Ratisbonæ.

bonæ. VII. Abbates Cæsareensis, & ad S. Emmerami Ratisbonæ.

4. Qui reliqui Status Seculares?

I. Dux Neoburgicus, cujus Ducatus hinc quidem juxta Danubium, ubi Neoburgum, Ducis sedes Lavinga, Hochstadium &c. illinc verò per Palatinatum superiorem, ubi Schwandorffium, Hilpoltsteinium &c. porrigitur. II Dux Sulzbacensis è Domo Palatina Neoburgica, cujus sedes est Sulzbachium in Palatinatu superiore &c. III. Princeps Lobkowizius, ob Comitatum principem Sternsteinensem in superiori itidem Palatinatu. IV Comites, Hoheuwäldekensis & Maxlerainius in superiore, & Ortemburgicus in inferiore Bararia. Comitatum porrò Sulzbergensem in Palatinatu superiore Comites Wolfsteinenses, nuper extincti, possedêre. V. Urbs Imperialis Ratisbona.

5. Quæ in hoc Circulo Religio?

Ubique Catholica, si paucos illos exceperis, qui in Comitatu Ortemburgico, & Sulzbergensi, urbeque Ratisbona ab avita orthodoxaque Religione descivêre.

III.

Circulus Suevicus.

1. Qui Status Ecclesiastici in hoc Circulo?

I. Episcopus Constantiensis, cujus Diœcesis longolim latèque patens, hæreticorum postea ab ortu Christi secessione haud parùm fuit diminuta.

Sedes Episcopalis est urbs Marisburgũ trans lacũ Constantiensem. II. Episcopus Augustanus, cujus sedes Episcopalis aliàs in urbe Dilinga, ubi Academia. III. Episcopus Curiensis, magnis olim abundans proventibus; qui tamen post Grisonum à vera fide defectionem plurimùm fuêre accisi. Sedes Episcopi est Curia, urbs Rhætiæ primaria. IV. Princeps Abbas Campidunensis Ord: S Benedicti, qui perpetuus est Imperatricis *Archi-Marescallus*. Principis territorium est in Algoja circa Ilarum amnem. V. Princeps Præpositus Elvacensis, cujus est Elvacum urbs cum circumjacente tractu. VI. Præpositi & Abbates 1. Ord: S. Augustini Canonic: Regular: Wettenhusanus. 2. Ord: S. Benedicti Elchingensis, Gengenbacensis, Irsingensis seu Ursinensis, Isnensis, Ochlenhusanus, Ottoburanus, Petershusanus, SS. Udalrici & Afræ Augustæ Vindelic. Weingartensis, Zwifaltensis. 3. Ord: Cisterc: Salemitanus. 4. Ord: Præmonstr: Marchtalensis, Rodensis, Roggenburgensis, Schussenriedensis, Urspergensis, Weissenaviensis sive Augiæ minoris. VII. Principes Antistitæ nobilium Virginum, Buchavienſis, ad lacum plumarium, & Lindavienſis in Urbe Imperiali Lindavia. VIII. Antistitæ Baintensis, Güttencellensis, Heggenbacensis, & Rubromonasterienſis, Ordinis omnes Cistercienſis.

2. *Qui Status Seculares?*

I. Dux Würtembergicus, cujus sedes urbsque primaria est Stutgardia. II. Marchiones Badenſ & Durg

& Durlacensis. Badensi Marchionatus superior cujus urbes primariæ Badena, Rastadium &c. Durlacensi verò subest Marchionatus inferior, ubi Durlacum, Pforzpemium &c. Marchionatus superior religioni adhæret Catholicæ, inferior Lutheranæ, uti & Wurtembergiæ Ducatus. III. Principes Hohenzolleranus, Hechinganus, & Sigmaringanus. Religionis uterque Catholicæ. IV. Principes Fürstenbergenses, Möskirchensis & Stüligensis, itidem Catholici. V. Princeps Oettinganus qui solus ex antiquissima hac familia Luthero adhæret. VI Præter Comites Oettinganos in tres stirpes Wallersteiniam, Spilbergicam & Balderanam divisos, Circulo huic adscripti sunt Comites Fuggeri, Graveneggii, Hohenemsiii, Justingenses sive Freybergii, Königseggii, Montfortii, Pappenheimii, Rechbergii, Truchsessii de Waldburg, Wolfegg, Zeil &c. VII. Urbes Imperiales Catholicæ sunt Buchavia, Buchornia, Cella, Gamundia, Gengenbachium, Offenburgum, Pfullendorffium, Rottwilla, Uberlinga, Wangena & Willa. Mixtæ Religionis Augusta Sueviæ Metropolis, Biberacum, Dünckelspihla, Kauffbura, Leutkirchium, & Ravenspurgum. Lutheranæ Alena, Bopfinga, Campidunum, Esslinga, Gienga, Hala, Heilbrunna, Isnia, Lindavia, Memminga, Nordlinga, Reutlinga, Ulma, & Wimpina.

3. Qui Circuli hujus Directores?

Episcopus Constantiensis & Dux Würtembergicus, qui & Circuli Dux est.

IV.

Circulus Rhenanus ſuperior.

1. *Qui Status Eccleſiaſtici?*

I. Epiſcopus Wormatienſis. II. Epiſcopus Spirenſis. III. Epiſcopus Argentoracenſis. IV. Epiſcopus Baſileenſis, qui poſtquam Baſilea vetam Religionem abjuravit, Bruntruti ſedem fixit Epiſcopalem. Epiſcopatus porrò Metenſis, Tullenſis, & Virodunenſis pridem Gallis ceſsêre. V. Princeps Abbas Fuldenſis Ord: S. Benedicti, perpetuus *Archi Cancellarius* Imperatricis, & Abbatum per Germaniam & Galliam *Primas*. Principis porrò Abbatiæ Prumienſis poſſeſſionem pridem adiit Elector Trevirenſis. VI. Magnus Equitum Melitenſium *Prior* per Germaniam, cujus ſedes eſt Heitersheimii in Brisgoja. VII. Princeps Antillitæ Andlavienſis in Alſatia inferiore.

2. *Qui Status Seculares?*

I. Comites Palatini Rheni, Bipontinus, & Birckfeldenſis. Comitatus porrò Veldentianus & Simmerenſis ſub Electoris Palatini ditione eſt. II. Landgravii Haſſiæ, quadrifariam diviſi, nempe in Caſſelanos, Darmſtadianos, Rhenofeldenſes & Homburgenſes. Haſſo-Caſſelanus poſſidet 1. potiorem Haſſiæ inferioris partem, 2. In Haſſia ſuperiore Marpurgum, aliasque Urbes. 3 Principatum Hirſchfeldiæ, inſignem olim Abbatiâ &c. Haſſo-Darmſtadianus potiſſimam Haſſiæ ſuperioris partem obtinet cum urbe Giſſa; Comitatum item

item Cattimelibocensem superiorem, cujus Caput Darmstadium. Hasso-Rhenofeldensis tenet Comitatum Cattimelibocensem inferiorem; in Hassia verò inferiore Rottemburgum, Landgravii Rottemburgensis, & Wanfridam. Wanfridensis sedem &c. Hassi Homburgensi subjecta est urbs Homburgum in Hassia superiore. III. Principes Nassoviæ, in sex ramos divisi, nempe in Dietiensem, Dillemburgensem, Hadamariensem, Idsteinensem, Sigenensem, & Usingensem, cum Comitibus Sarbrukensibus, Ottweileranis & Vilburgensibus. Omnes hi nomen ducunt à Principatu urbeque primaria Nassovia, suntque partim Catholici, partim Acatholici. IV. Princeps Comitatus Montis Bellicardi, Duci Würtembergiæ subjectus. V. Princeps Salmensis, & Princeps Waldensis. Comes item Hanoviensis, cujus est Hanovia, ampla, munitaque Wetteraviæ urbs. VI. Comites Hazfeldenses, Isenburgici, Leiningenses, Saynenses, & Witgensteinenses Solmenses, Wiedenses, Wild & Rheingravii &c. VII. Urbes Imperiales Wormatia, Spira, Fridberga, Wezlaria, Gelnhusium, & olim Argentina, aliæque Alsatiæ urbes, nunc Gallicæ omnes ditionis. Duces quoque Sabaudiæ & Lotharingiæ Circulo huic sunt adscripti.

3. *Qui Circuli hujus Directores?*

Episcopus Wormatiensis & Landgravius Hasso-Casselanus.

V.

Circulus Rhenanus inferior seu Electoralis.

1. *Qui Circuli hujus Status Ecclesiastici?*

I. Archiepiscopus & Elector Moguntinus, qui possidet 1. ditionem Moguntinam, 2. Stradam, Montanam, 3. Eisfeldiæ tractum, 4. Erfordiam, Thuringiæ metropolim cum tractu anjacente, 5. Frislariam, Ameneburgum &c. in Hassia inferiore. 6. Aschaffenburgum, Gerreshemium &c. II. Archiepiscopus & Elector Trevirensis, cujus præter Treviros, metropolim, est Confluentia, ubi Mosella Rheno jungitur, Vesalia superior, Prumia cum Abbatia principe, Sarburgum &c. III. Archiepiscopus & Elector Colonienſis, cujus sedes Electoralis Bonna. Idem præter alia possidet quoq; Westphaliæ Ducatum.

2. *Qui Status Seculares?*

I. Elector Palatinus, cui subest 1. Palatinatus Rhenanus sive Inferior. 2. Ducatus Neoburgicus in Circulo Bavarico. 3. Ducatus Juliacensis & Ducatus Montanus cum Dynastia Ravensteinensi in Circulo Westphalico &c. II. Princeps Arembergicus, cujus Principatus urbsque Aremberga in Eiffalia. III. Comites Sleidani, Manderscheidenses, Reifferscheidenses, & Virneburgenses, omnes itidem in Eiffalia.

3. *Quis Circuli hujus Director, & Dux?*

Director est Elector Moguntinus, Dux verò Elector Palatinus.

VI.

VI.

Circulus Westphalicus.

1. Qui Status & Ordines Ecclesiastici?

I. Episcopus Monasterienſis. II. Episcopus Leodienſis. III Episcopus Paderbornenſis. IV. Episcopus Osnabrugenſis. Verdenſem porrò Episcopatum Suecus primùm, ac nuper Hannoveranus; Mindenſem verò Brandeburgus occupavit, profani utrumque juris factum in pacificatione Westphalica. V. Abbates Principes Corbejenſis & Stabulenſis. Abbas item Verdenſis & Cornelienſis. VI. Princeps Antistita Essendienſis, & Abbatissa Burscheidenſis. Princeps porrò Antistita Herfordienſis Calvino adhæret.

2. Qui Status Seculares?

I. Dux Juliacenſis. II. Dux Montenſis. III. Dux Clivenſis. Ducatum Juliacenſem & Ducatum Montenſem, cujus metropolis Dusseldorpium, possidet Elector Palatinus; Clivenſem verò cum Comitatu Marchiæ, & Comitatibus Ravenbergenſi, Lingenſi &c. Elector Brandeburgicus. Westphaliæ porrò Ducatus Electori Colonienſi est subjectus. IV. Princeps Frisiæ Orientalis. V. Comites Bentheimenſes, Bronchorstii, Lippienſes, Reckheimenſes, Styrumii, Tecklenburgici, Vehlenſes &c. Plures alios Circuli hujus Comitatus possident Rex Daniæ, Luneburgici Hassi &c. VI. Urbes Imperiales, Colonia, Aquisgranum, Tremonia.

3. *Qui Circuli Directores?*

Episcopus Monasterienſis & Dux Juliacenſis cũ Clivenſi alternatim.

VII.
Circulus Franconicus.

1. *Quinam Status Eccleſiaſtici?*

I. Episcopus Bambergenſis cui & in Carinthia loca quædam ſubjecta ſunt. Episcopus Herbipolenſis, qui & Dux Franciæ Orientalis. III Episcopus Euſtadianus. Urbs Princeps eſt Euſtadium ad Almonum amnem. IV Magiſter Equitum Teutonicorum, cujus ſedes eſt Mergenthemii ad Tuberum amnem, poſtquam Equites Teuconici ex Boruſſia commigrare ſunt compulſi.

2 *Qui Status Seculares?*

I. Marchio Byruthanus ſeu Culembacenſis. II Marchio Onoldinus ſive Anſpacenſis. Uterq; hic Marchionatus Luthero adhæret. III. Princeps Schwarzbergenſis, & Princeps Löwenſteinius ſive Werthemienſis Princeps porrò Comitatus Hennebergicus inter Saxoniæ Duces eſt diviſus, excepta Smalcaldia urbe, quæ Haſſo Caſſelano ceſſit, IV. Comites Caſtelliani, Dernbacenſes, Erpacenſes, Limburgenſes, Hohenloici, Reinecani, Schenbornii &c. V Urbes Imperiales Norimberga, Francofurtũ ad Mœnum, Schweinfurtũ, Rottenburgũ ad Tuberum, Weiſſenburgum, & Winshemium.

3 *Qui Circuli Directores?*

Episcopus Bambergenſis, & Marchio Byruthanꝰ, qui & Circuli Dux eſt.

VIII.

Circulus Saxoniæ Superioris.

1. Qui Circuli hujus Directores?

Elector Saxoniæ (qui & Dux Circuli) & Elector Brandeburgicus.

2. Quæ Provinciæ Electori Saxoniæ subjectæ?

1. Saxonia propria sive Electoralis in septem Circulos, Electoralem nempe, Thuringicum, Misnienſem, Lipſienſem, Nontanum, Voitlandicum & Neuſtadianum diviſa. 2. Luſatia ſuperior &c. Electoris ſedes Dresda ad Albim.

3. Quid in hoc Circulo Elector Brandeburgicus poſſidet?

1. Marchiam Brandeburgicam, quæ in *Veterem*, *Novam*, *Mediam*, & *Ukeranam* &c. diſtribuitur. Pomeraniam ulteriorem, partemque citerioris cum Principatu (olim Epiſcopatu) Caminenſi, iisque. Electoris ſedes eſt Berolinum ad Spream amnem.

4. Qui Status Eccleſiaſtici?

Florebant olim in hoc Circulo Epiſcopatus Misnenſis, Merſeburgenſis, Naumburgenſis, Brandeburgenſis, Havelbergenſis, Caminenſis & Lebuſiſis. Abbatiæ item Principes Saalfeldenſis, Quedlinburgenſis & Gerenrodenſis &c. nunc profani omnes juris. Nam Misnenſem, Merſeburgenſem Nauburgenſem Epiſcopatum cum Abbatia Saalfeldenſi Saxoniæ Duces; Reliquos verò Epiſcopatus Elector Brandeburgicus occupavit. Quedlinbur-

dlinburgense & Gerentodense cœnobium Abbatissiæ, ut vocant, Lutheranæ incolunt, ut plura alia monasteria silentio involvam.

5. Qui reliqui Status Seculares?

I. Saxoniæ Duces, Weissenfelsenses, Merseburgenses, Vinarienses, Ilsenacenses, & Gothani in plures ramos divisi. II. Principes Anhaltini, Dessavienses, Bernaburgenses, Cœthenses & Servestenses. III. Principes Schwarzburgici, Sondershusiani & Rudelstadiani: Princeps item Fundanus, qui Mansfeldiæ Comes, Catholicus. IV. Comites Barbienses, Gleichenses, Hohensteinii, Reussenses, Schœnburgici, Stolbergenses &c.

IX.

Circulus Saxoniæ Inferioris.

1. Qui Circuli hujus Directores?

Archiepiscopi Magdeburgensis & Bremensis, in quorum locum successêre Electores Brandeburgicus & Hannoveranus.

2. Quæ Electoris Hannoverani Provinciæ?

1. Ducatus Luneburgicus. 2. Principatus Calenbergensis sive Hannoveranus, ubi Hannoverae Electoris sedes. 3. Principatus Grubenhagensis &c. præter Ducatum (olim Archiepiscopatum Bremensem &c.

3. Qui Status sive Ordines Ecclesiastici?

Ex tot Circuli hujus Episcopatibus Magdeburgensi nempe & Bremensi, Halberstadiano, Sverinensi, Slolviccnsi, Lubecensi & Raceburgensi solu

Hilde-

Hildesiensis in pristina Juris & Jurisdictionis sacræ possessione, fideque orthodoxa adhuc persistit, posteaquam in pacificatione Westphalica Archiepiscopatu Magdeburgico cum Episcopatu Halberstadiano Electori Brandeburgico; Archiepiscopatus Bremensis Sueco primùm, ac pronuper Hannoverano; Episcopatus Suerinensis & Raceburgensis Ducibus Megalopolitanis cessêre. Episcopatum porrò Lubecensem Princeps Lutheranus ex Holsatiæ Ducibus Gottorpianis, quem Episcopum vocant, administrare solet; Slesvicensem verò Rex Daniæ tenet.

4. *Qui reliqui Status Seculares?*

I. Dux Guelpherbytanus, cujus est Ducatus Brunsvicensis &c. Domus item Beverana & Blankemburgensis ex eadem Ducum familia. II. Duces Megalopolitani, Sverinensis & Strelitiensis. Sverinensis possidet Ducatum Megalopolitanum, Principatum Vandaliæ, Principatum & Comitatum Sverinensem, Rostochiense Dominium cum urbe Rostochio; Strelitiensis vero Principatum Raceburgensem & Dominium Stargardiense &c. III. Dux Slesvicensis & Dux Holsatiæ. Uterque hic Ducatus inter Daniæ Regem, Ducemque Holsatiæ est divisus. Urbes Imperiales Hamburgum, Lubecca, Brema, Goslaria, Mülhusium, & Nordhusium.

§. II.

§ II.

De magna Peninsula Scandia sive Scandinavia.

Quæ hæc Europæ pars?

Extrema Septentrionem versùs, Sueciam & Norvegiam complectens. Nos Daniam quoque adjungimus, utpote conterminam, & eidem, cui Norwegia, Domino subjectam.

SVECIA.

1. Qui Sueciæ Limites?

Ad Septentrionem Lappiâ Norwegicâ, ad Ortum Moscoviâ, ad Austrum mari Baltico & Curlandiâ, ad Occasum Norwegia clauditur.

2. Quæ Aquæ?

Mare Balticum, sinusque Bothnicus & Finnicus, cum multis lacubus locisque paludosis.

3. Qua Aura?

Perfrigida; attamen, in parte præsertim Australi ubi pauciores sunt paludes, pura, oppidoque salubris, ita ut non rarò incolæ vitam ultra centum annos producant; Pars porrò Septentrionalior ob crebras paludes insalubris est.

4 Quæ soli fertilitas?

Id de Europa universa generatim dicendum regiones Boreales eò minùs esse frugiferas, quo propiùs ad Polum accedunt; contrà quò longiùs inde recedunt, eò esse fertiliores. Superior igitur Sueciæ tractus cùm ob frigoris inclementiam

tum

um ob frequentes paludes ſterilis admodum eſt. Auſtralior verò, non obſtante ſex menſium percri hyeme, tritico, paſcuis, ſylvis, cervis, alcibus, nuſtellis alpinis &c. abundat. Nec uſquam æris enas opulentiores reperias.

5. *Quæ præcipuæ Sueciæ partes?*

1. Gothia, 2. Suecia propriè dicta, 3. Lappia uecica, 4. Finnia. Ingria porrò & Livonia dionis hodie ſunt Moſcoviticæ.

6. *Quæ Regni Metropolis?*

Holmia, quæ multis è mari prominentibus opulis cingitur.

7. *Qui Suecorum mores?*

Sunt frigoris, inediæ, laboris patientes, robuſti, llicoſi; imò & truculenti. Id quod maximo o damno experta eſt Germia centum abhinc nis, quando in patriæ, religionisque orthodo- excidium Sueci, à Germanis heterodoxis evoti, immanitate plus quàm barbarâ ſævière in tholicos.

8. *Quæ regiminis forma in Suecia?*

Olim nihil gravioris momenti licebat Regi ſupere quin priùs quatuor regni ordines, nempe leſiaſticorum, Nobilium, Civium & Ruſticon in conſilium adhiberet, quoad anno 1680. rolo XI. ſuprema ab iisdem poteſtas eſt conſa; qua tamen à Caroli XII. obitu Ulrica Enora, Regis defuncti ſoror, cum Friderico ſſo Caſſelano, thori regnique conſorte, ſe deo abdicavit.

9. *Quæ*

9. *Quæ ibidem Religio?*

Lutheri ubique doctrina, velut Evangelium recepta est.

NORWEGIA.

1. *Qui Regni hujus termini?*

Ad Septentrionem & Occidentem Oceanu Germanicus, ad Meridiem sinus Scagensis seu Da nicus, ad Ortum perpetuus montis tractus, quo Suecia sejungitur.

2. *Quæ Aquæ.*

Occidentem versus in Oceano Germanico e vortex sive Euripus omnium maximus (vulg Mal Strom) qui naves onerarias & vicina qua que absorbet.

3. *Quæ terræ indoles?*

Regio hæc ob deserta & inhospita tesqua, ho ridaque montium altissimorum juga partem p tissimam aspera est & inculta; frugum tam sat ferax, ubi solum culturæ patiens est. Arbor ibi prægrandes, malis navibusque fabricandis ptissimæ; æris item, magnetis picis, pellium, piscium, asellorum præcipue marinorum, qui vicino mari capiuntur, magna copia.

4. *Quæ Norwegiæ partes?*

Sex complectitur Provincias, 1. Bahusiam, q Suecorum est, 2. Aggerhusiam, 3. Bergensem, Berga metropolis, Regii Præfecti sedes. 4. S vangriam, 5. Nidrosiam, 6. Wardhusiam.

5. Q

5. *Qui Norwegorum mores?*

Gens eſt rudis; in arte tamen fabrili probè exercitata, algoris, inediæ ac laboris tolerans, piſcatuque & venatione ut plurimum victitans.

6. *Quæ eorundem Religio?*

Et hi Lutheri placita, tanquam dogmata Evangelica, amplectuntur.

7. *Qui, qualesque Lappones?*

Hi triplicis ſunt generis. 1. Qui ad Boream ſunt remotiſſimi, Daniæ Regi parent. 2. Qui ad ortum habitant, ſub Moſcorum ſunt Imperio. 3. Reliqui que potiores ſinum Botchnicum versùs, Sueciæ regi ſubſunt, genus hominum barbarum, ſylveſtre, ſuperſtitioſum, ac veneficiis infame, qui ventos navigaturis vendere dicuntur. Equorum loco rangiferos, cervis haud multùm abſimiles, vehiculis jungunt, ſeu trahis, quibus breviſſimo temporis ſpatio maxima conficiunt itinera.

DANIA.

1. *Quæ Regni hujus confinia?*

Ad Septentrionem & Occidentem mare Germanicum, ad Orientem ſinus Scagenſis, & mare Balticum, ad Auſtrum Holſatia.

2. *Quæ Aquæ?*

Præ cæteris memorandus ſinus Scagenſis (aliis Codanus, aliis Danicus,) utiam inter & Sueciam & Daniæ inſulas) ex quo triplex in mare Balti-

cum

cum transitus, nempe 1. per fretum Balticum minus Jutiam inter & Fioniam, 2 per fretum Balticum majus Fioniam inter & Selandiam, 3 per fretum Sundicum (inter Helsingam Scaniæ & Croneburgum Selandiæ urbem) tam angustum ut tormentis utrinque incelli possint navigia, quæ hîc v[illegible] demittere, & constitutum à Daniæ Rege porto[illegible]n pendere coguntur.

3. *Quod Cæli Solque ingenium?*

Aura perfrigida est; terra frumento, pascuis equis ferisque abundat.

4. *Quæ Daniæ Provinciæ?*

1. Jutia peninsula, olim Cimbrica Chersonesus 2. Selandia & Fionia Insulæ majores, cum multis aliis minoribus.

5. *Quæ Regni Metropolis?*

Hafnia in insula Selandia, ubi portus insignis

6 *Qui Danorum mores?*

Navigationibus etiam remotis jam olim assvet mercimoniis præcipue dant operam, ad scientia æquè atque arma tractanda idonei.

7. *Quod Regimen?*

Monarchicum.

8. *Quæ Religio?*

Verâ Evangelii doctrinâ repudiatâ, Luther adhæsêre, non paucis tamen Catholicorum ce remoniis retentis.

§ III.

§ III.
MOSCOVIA.

1. Qui Moscoviæ fines?

Ad Septentrionem mare habet glaciale, ad Occidentem Lappiam Norvegicam, Poloniam & Sveciam, ad Austrum Tartariam minorem, Circassiam, mare nigrum & Caspium, ad Orientem Tartariam majorem sive Asiaticam.

2. Quæ Aquæ?

Fluvii Volga, Obius, Tanais, Dvina &c. Lacus Ladoga longus 36. latus 20. milliaria Germania, & Lacus Onega, qui longitudine 50. latitudine 18. milliaria complecti dicitur.

3. Quæ terræ indoles?

Regio hæc spatiis ingentibus diffusa in mediterraneis ferè plana est; ad oras verò maritimas in montes assurgit altissimos, plena passim sylvis, lacubus, & majoribus fluminibus, quorum quæ ingenti labore sumptuque, at non minore peræ pretio compendioque per factitios alveos ve *Canales* jungi nuper, committique cœpêre, t inde in mare Balticum & Caspium, Pontumue Euxinum navibus liber pateat accessus. Aura ptiorem anni partem frigidissima est, quam æstas binde excipit tam fervida, ut ferant alicubi inante Junio, Julio exeunte metant. Feris sylvæ undant. Loca deserta non pauca, in Syberia ælertim, ubi pretiosæ murium Ponticorum &

Muſtelarum Scythicarum pelles, quas ut integras ſervent, beſtiolas illas telis obtuſis, inque naſum ferè directis dejiciunt ex arboribus.

4 *Quæ Moſcoviæ partes?*

Quatur præcipuæ. 1. Ruſſia Occidentalis, 2. Ruſſia Orientalis, 3. Tartaria Moſcovitica, 4. Lappia Moſcovitica, quibus aliæ multæ Provinciæ nuper Suecis ereptæ acceſsêre, nempe Livonia Ingria, Careliæ pars, ubi mediis in aquis Sinûs Finici ad Nievæ oſtium A. 1703. ædificari cœpta eſt urbs longè munitiſſima Petersburgum, ut ta ceam urbes regionesque alias Perſico bello parta

5. *Quæ Metropolis?*

Moſcua, quæ omnium Europæ urbium ampliſima eſſe perhibetur, ad Moſcum amnem.

6. *Qui incolarum mores?*

Gens hæc rudis omnino erat, barbara & incuta, quoad Petrus I. poſt varias Europæ regiones peragratas bonarum artium diſciplinas, cùmq; his mores pariter cultiores politioresque haſ in terras cœpit invehere.

7. *Quæ ibidem regiminis forma?*

Imperioſa prorſus ac deſpotica; nam ſubje omnes perinde habentur atque mancipia, quor & bona omnia, & vita ipſa è Czari pendet ar trio. Neque plebeij ſolùm, ſed & optimates levia ſæpe delicta ſi non morte, fuſtuario c mulctari ſolent.

8. *Quæ Moſcorum Religio?*

Hic cum Græcis Schiſmeticis fermè convenit

§ IV.
POLONIÆ REGNUM.

1. *Quæ Regiones conterminæ?*

Ad Septentrionem Boruſſia, Curlandia & Li-
nia cum Moſcoviæ parte, ad Ortum itidem
loſcovia, ad Occidentem Sileſia, Marchia Bran-
eburgica & Pomerania, ad Auſtrum Valachia,
ranſylvania & Hungaria.

2. *Qui fluvii præcipui?*

Viſtula Cracoviam, Varſaviam, Thorunium &c.
uens, infra Dantiſcum mare ſubit Balticum.
ryſthenes verò & Tyras in Pontum Euxinum
e exornerant.

3. *Quæ Cœli affectio locique natura?*

Aër perfrigidus quidem, ſed ſalubris, niſi qnòd
Lithvaniæ quibusdam locis paluſtribus craſſior
& inſalubrior. Terra frumento, cera, melle,
, pice, metallis, pecore, jumentis, feris, ac pi-
ous omnis generis abundat.

4. *Quæ præcipuæ Regni Poloniæ partes?*

. Polonia propriè dicta, 2 Magnus Lithvaniæ
atus, 3. Boruſſia regalis ſive Polonica &c.

5 *Quæ Regni hujus Urbes præcipuæ?*

Cracovia regni totius, Vilna Lithvaniæ metro-
s eſt, Varſavia Regum ſedes.

6. *Qui Polonorum genius?*

unt fortes & animoſi, atque adversùs Turcas,
ique Eccleſiæ hoſtes prorſus intrepidi, equo

ût plurimùm merere soliti, nobilitatis avitæque libertatis apprimè tenaces &c.

7. *Quæ regiminis forma?*

Partim Monarchica, partim Aristocratica cum Democratica permista.

8. *Quæ Religio?*

Catholica; tolerantur tamen alicubi Lutherani Calvinistæ, aliique Sectarii, quos *Dissidentes* vocant. Plura de Polonia disces ex annuis PP. Skarga, Kwiatkiewicz, Gwagvino, Crantzio, Floro Polonico &c.

§ V.

TURCIA EUROPÆA.

1. *Quos hæc habet terminos?*

Ad Septentrionem Poloniam & Hungariam; ad Ortum Pontum Euxinum; ad Austrum Mediterraneum; ad Occasum mare Adriaticum.

2. *Quæ præcipuæ ejusdem partes?*

1. Bulgaria, Bessarabia, Thracia, sive *Romania*, Græciaque universa, quæ uno omnes nomine *Romelia* appellantur, atque à supremo Præfecto *Beglerberg* dicto, cujus sedes Urbs Sophia Bulgariæ metropolis administrantur. 2. Bosniæ, Croatiæ, Dalmatiæ & Serviæ pars. 3. Insula Creta [illegible] *Candia*, centum olim urbibus frequens, & Euboea vulgò *Negroponte*, cum aliis Archipelagi insulis, quarum plerisque nova hodie nomina indita: has inter est insula Pathmos, sive *Palmosa*, in qua S. Joannes Apocalypsin scripsit.

3. *Quæ Imperatoris Turcici sedes?*

Adrianopolis primùm, donec sedes regia C[illegible]

ſtantinopolim (Turcæ Stambol vocant) A. 1453. à Machomete II. captam, eſt translata.

4. Quæ Turcarum ingenia?

Gens hæc atrox, truculenta & barbara, ad regnorum, bonarumque artium excidium nata, non propria virtute, ſed Principum Europæorum diſſidiis, graviſſimisque Pſeudochriſtianorum præcipuè, ipſis adeò Turcis pejorum, flagitiis ad tantum dominationis faſtigium eſt graſſata.

5. Quæ Turcarum Religio?

Nefariis omnes impii Machometis ſuperſtitionibus ſunt dediti, quibus immiſti Schiſmatici Græci. Deo & Eccleſiæ rebelles, miſeram ſervitutem.

6. Quæ celebriores antiquæ Græciæ Provinciæ?

I. Macedonia, ubi Theſſalonica, hodie *Salonichi*. Albania ſive *Arnaut.* 3. Epirus, 4. Ætolia, ubi Actium promontorium, 5. Achaja, nunc *Livadia*, ubi olim Athenæ urbs Academia toto orbe celeberrima, mons Parnaſſus, aliaque antiquitatis monumenta, 6. Theſſalia ſive *Janna*, ubi Campi Pharſalici, amœniſſima Tempe, mons Olympus &c. 7. Peloponneſus ſive *Morea*, ubi Corinthus, Sparta &c. fuerat.

7. Quis Græciæ hodiernæ ſtatus?

Nobiliſſima hæc regio, omni antehac disciplinarum genere longè excultiſſima, ſedes nunc eſt ignorantiæ, meraque Barbaries.

8. Quæ terræ fertilitas?

Hæ aliæque Turcicæ ditionis Provinciæ erant

olim cultissimæ, rerumque omnium affluenti
refertissimæ; quæ tamen hodie ob incolarum ve
inscitiam, vel inertiam magnam partem neglecta
jacent.

§ VI.

BRITANNIA.

1. *Quis hujus situs?*

Undique mari cingitur, ad Septentrionem Ca
ledonio, ad occasum Hibernico, ad Austrum Br
tannico, ad ortum Germanico, ubi Batavi ma
gnum quotannis quæstum ex halecum captu
faciunt.

2. *Quæ Britanniæ divisio?*

Insula hæc, omnium Europæ maxima, Angli
& Scotiæ regna complectitur, & Britannia magn
appellatur. Huic Occidentem versùs adjacet H
bernia, quæ cum pluribus aliis insulis minoribu
Britanniæ Regi subjecta est.

3. *Qui fluvii præcipui?*

In Anglia Tamesis, Tavus in Scotia, ubi qu
tuor magna æstuaria, quæ Scoti *Fyrth* vocan
in Hibernia Senus.

4. *Quæ urbes primariæ?*

Angliæ Londinum, Scotiæ Edenburgum, H
berniæ Dublinum.

5. *Quæ Cæli affectio, soliique natura?*

In Anglia aura humidior, crassiorque temp
rata tamen. Terra ut fertilissima, vinum tam
non profert. Lana, stannum, & equi Anglici p
reli-

reliquis commendantur. Asperioris & cœli & soli est Scotia; unde minor frugum, maxima verò piscium, halecum præcipuè ac Salmonum copia. In Hibernia ob crebros lacus & paludes aër gravior, minusque salubris est; prata tamen pecoribus, lacus piscibus, maximè salmonibus, abundant.

6. Quis incolarum genius?

Hi quamdiu religioni veræ adhæserant, miris passim laudibus efferebantur; at postquam ab ea defecêre, toti pariter á se ipsis degenerârunt. Adeò nempe si non unica, optima certè morum magistra religio est orthodoxa, quæ si exulare cogitur, vera pariter virtus, honestas, politia &c. exulet necesse est. Quòd si populo hujusmodi fœdifrago veræque religionis desertori ferociores insuper animi impetus natura indidit, quid, nisi casus tragicos, turbulenta, dira, funesta quæque exspectes?

7. Quæ regiminis forma?

Monarchica, cum Aristocratica & Democratica permista.

8. Quæ ibidem Religio?

Catholica tantopere olim floruit, ut multæ Europæ Provinciæ, ac præcipuè Germania primos orthodoxæ Fidei magistros & Apostolos Britanniæ debeat. At verò post horrendum illud schisma a Henrico VIII. Ecclesiæ DEI propugnatore primùm strenuo, dein hoste infensissimo introductum, merum diversarum sectarum chaos odieque lugentes conspicimus.

9. Quis

9. Quis antiquæ Britanniæ Status?

Hæc Albion primùm, tum à Romanis victoribus Britannia appellata est. Præsidiis exinde Romanis ad Galliam defendendam avocatis, Britanni Anglos, Saxonum Coloniam, contra vicinorum hostium incursiones in subsidium advocârunt, à quibus strenuè primùm adjuti, dein contra fidem datam patriâ pulsi, partim in extremum Galliæ angulum sedem nomenque transtulêre, partim in montes Cambriæ (Walliam hodie vocant) se recepêre, retenta in hanc usque diem antiquæ Britanniæ lingvâ. Britannia subinde à novis incolis Anglis Anglia vocari cœpta est.

§ VII.
ITALIA.

1. *Qui ejus termini?*

Italia, ocreæ figuram referens, Septentrionem versùs à Germania, Helvetia & Gallia Alpibus submovetur; cætera verò mediterraneo undique mari cingitur.

2. *Qui fluvii præcipui?*

Padus, quem Pòetæ Eridanum vocant, Tiberis & Athesis.

3. *Quæ terræ fertilitas?*

Tanta, ut Europæ Paradisus appellari haud injuriâ possit; nam vinum generosum, poma optima omnis generis, sericum, resque alias uberrimè suppeditat.

4. *Quæ*

4. *Quæ Italiæ divisio?*

In superiorem, mediam & inferiorem dividi percommodè potest. In parte superiore seu Boreali septem sunt Ducatus, nempe Sabaudia, Pedemontium, Mons Ferratus, Ducatus Mediolanensis, Parmensis, Mutinensis & Mantuanus. Tres item Respublicæ, Veneta, Genuensis, & Lucensis. In Italiæ meditulio ditio est Summi Pontificis, & magnus Hetruriæ Ducatus: in parte inferiore seu Australi Regnum Neapolitanum. Italiæ circumjacent Insulæ majores Sicilia, Sardinia, Corsica & Melita, cum minoribus quibusdam.

5. *Quæ urbs Italiæ primaria?*

Roma, Imperii primùm profani, imò & veteris orbis universi caput; inde verò Imperii Ecclesiastici, non per veterem duntaxat, sed novum insuper orbem quaquaversus dilatati metropolis, Summique Pontificis & Christi in terris Vicarii sedes.

6. *Quæ Religio?*

Sola hic religio Catholica sedem fixit stabilem, nullis unquam inferorũ machinis evertendã.

7. *Qui Italorum mores?*

Perspicaci sagacique sunt ingenio, ac rerum omnium capaci. Dicuntur tamen astuti, subdoli, gloriæ, vindictæ & pecuniæ tenaces non minùs quàm appetentes, ac medium quodammodo tenere Hispanicam inter gravitatem & levitatem Gallicam.

8. Quæ

8. Quæ prisca Italiæ divisio?

Pars Italiæ superior, ubi Pedemontium, Mediolanum, Parma &c. Gallia *Cisalpina* sive *Togata* vocabatur. Versùs Dominium Venetum erat Gallia *Transpadana*; *Cispadana* autem versùs agrum Florentinum. Omnis hic Italiæ superioris tractus post Longobardorum irruptionem Longobardia dicta est. In media Italia erat Hetruria sive Tuscia, Græcis Tyrrhenia, hodiernis Italis Toscana. Campania Romana, cujus caput Roma, majorem Latii antiqui partem continet, ubi olim Latini, Sabini, Rutuli, Volsci &c. Ducatus Spoletanus *Umbriæ*, Marchia Anconitana Picenum nominabatur. In Italia inferiore erat 1. Samnium, ubi hodie Beneventum. 2. Campania felix, ubi Neapolis, Capua, Nola &c 3. *Græcia magna*, Apuliam & Calabriam, quæ inferior regni Neapolitani pars est, complectebatur. In antiqua Calabria erat urbs Tarentum. Hodierna Calabria Siciliam versùs protenditur.

§ VIII.

GALLIA.

1. Qui Regni hujus limites?

A Septentrionibus mari Britannico, (nautæ *Gaulem*, Galli *la Manche* sive manicam vocant) parteque Belgii; ab occasu Oceano Atlantico; à Meridie montibus Pyrenæis, quibus ab Hispania sejungitur, & mari Mediterraneo; ab Ortu Sabaudiâ, Comitatu Burgundiæ, Lotharingiâ & parte Belgii terminatur.

2. *Qui*

2. *Qui celebriores Galliæ fluvii?*

Sequana, Ligeris, Garumna, & Rhodanus.

3. *Qui Cæli solique affectio?*

Soli temperies salubris; solum oppidò fœcundum, præcipuè in Provincia versùs mare Mediterraneum. Vina Campana & Burgundica passim commendantur.

4. *Quæ Galliæ divisio?*

Duodecim complectitur Provincias, quarum tres, Insula nempe Franciæ, Provincia Aurelianensis, & Lugdunensis meditullium fermè obtinent. Tres ad Septentrionem recedunt, Britannia nimirum, Normania & Picardia. Tres Orientem spectant, nempe Delphinatus, Burgundia & Campania. Tres tandem, *Provincia* videlicet, Occitania & Aquitania Austrum versùs, mari Mediterraneo & Hispaniæ adjacent.

5. *Quæ Galliæ Metropolis?*

Lutetia sive Parisii ad Sequanam.

6. *Quis Gallorum genius?*

Sunt festivi, comes, affabiles, ad res gerendas non minùs, quàm excogitandas prompti & expediti, variis in artibus, ac scientiis probè exercitati; sui tamen, rerumque suarum immodici æstimatores leves, instabiles, novarum semper rerum atque elegantiarum in vestitu præsertim, architecti, quibus aliarum nationum, oculos fascinant, & loculos emungunt.

7. *Quæ ibidem Regiminis forma?*

Monarchica.

8. *Quæ*

8. *Quæ Religio?*

Catholica, nisi quòd hæresis Janseniana, Vaticanis licèt fulminibus toties percussa, totoque orbe reliquo exulare jussa, in Gallia asylum magno identidem molimine quæritet, inventura haund dubiè, nisi Regis Christianissimi, totque virorum, purpurâ, infulis, togâ, sagoque, virtute item & doctrinâ omnigenâ conspicuorum zelus & invicta constantia totis viribus obniteretur.

9. *Quæ Galliæ antiquæ divisio?*

Generatim dividebatur in Galliam Cisalpinam, & Transalpinam. Cisalpina complectebatur maximam Italiæ Borealis partem, ubi Insubres agrum Mediolanensem, Ligures Genuensem, Taurini Pedemontium &c. incoluêre, Gallia Transalpina in Comatam & Braccatam; Comata rursus in Belgicam, Celticam & Aquitanicam dispertiebatur. Gallia Belgica hodie pars est Belgii & Germaniæ. In hac Ubii circa Coloniam, Vangiones circa Wormatiam, Tribocci circa Argentinam &c. consedêre. Gallia Celtica agrum Lugdunensem, & Parisiensem, Britanniam, Normaniam &c. Aquitania verò Vasconiam, Occitaniam, Agrum Aurelianensem &c. complectebatur. Gallia Braccata sive Narbonensis *Provinciam* propriè dictam, & Delphinatum &c. complexa, appellabatur Provincia Romanorum, quia hi inde initium fecêre Galliæ sub Imperium suum redigendæ.

§ IX.

§ IX.

Hiſpania & Luſitania.

HISPANIA.

1. Qui Hiſpaniæ limites?

A Septentrione Oceanum reſpicit Cantabricum; ab ortu æſtivo montes Pyrenæos; à meridie & ortu hyberno mare Mediterraneum; ab occaſu Luſitaniam & Oceanum Atlanticum.

2. Qui præcipui Hiſpaniæ fluvii?

Iberus & Bætis, ſive *Guadalquivir*. Tagus item Durius & Anas, ſive *Guadiana*, qui tres etiam Luſitaniam rigant.

3. Quæ Cæli ſoliquè natura?

Aer, in partibus præcipuè Auſtralibus præfervidus interdiu, noctu frigidiuſculus, ac penetrantis cujuſdam, ſtomachoque adverſantis acrimoniæ. Unde hîc, perinde atque in Italiæ locis quibuſdam, periculoſum perhibent, apertis feneſtris noctu ſomnum capere. Solum admodum fertile eſt, longè fertilius futurum, ſi diligentius excoleretur.

4. Quæ Hiſpaniæ diviſio?

Ex pluribus conſtat regnis ac Provinciis. In ipſo ferè meditullio regna ſunt Caſtellæ veteris ac novæ, cum regno Legionis: Gallæcia, Aſturia & Biſcaja, ſive Cantabria versùs oram Oceani Septentrionalem ab occaſu in ortum procurrunt. Montibus Pyrenæis adjacent Navarra, Aragonia & Catalonia: mari verò Mediterraneo regna Valentiæ, Murciæ, Granatæ & Andaluſiæ. 5.

5. *Quæ Hiſpaniæ Metropolis?*

Madritum in Caſtella nova, ubi ſedes regia.

6. *Qui genti huic mores?*

Hiſpani profundo reconditoque ſunt ingenio, ſeveriorum magis diſciplinarum, quàm artium liberalium cultores; circumſpecti, auctoritatis, gravitatis, ſecretique apprimè tenaces; quoque in deliberationibus & conſultationibus tardiores, eò in rebus ſemel decretis ſunt conſtantiores. Ac licèt à labore ruſticano & opificiis ut plurimùm abhorreant, virtutis tamen bellicæ, præſertim Caroli V. & Philippi II. temporibus eximia prorſus dedêre ſpecimina, laborum quorumvis patientiſſimi.

7. *Quæ regiminis forma?*

Monarchica.

8. *Quæ Religio?*

Nonniſi Catholica, quam cùm Rex re & nomine *Catholicus*, tum rerum hæreticarum quæſitores ita ſartam adhuc tectamque conſervârunt, ut nulli hæreticorum ſedem illic ſtabilem capere in hanc uſque diem licuerit.

9. *Quæ antiquæ Hiſpaniæ diviſio & appellatio.*

Hæc Hiſperia quoque ultima (quo nomine ab Italia *Hiſperia* ſimpliciter vocari ſolita, diſcernebatur) Iberia item & Celtiberia appellata, atque in Hiſpaniam citeriorem & ulteriorem diviſa eſt. *Citerior*, ſive Tarraconenſis, dimidia erat Hiſpaniæ pars, quæ Romæ fuerat vicinior; *ulterior* verò Luſitaniam & Bæticam, ubi hodie Andalu-

dalusiæ & Granatæ regna, complectebatur. Trans fretum Herculeum Mauritania erat Tingitana, Hispanicæ tunc ditionis. In Celtiberia eminebat urbs Numantia, post diutinam obsidionem à Scipione tandem deleta.

LUSITANIA.
sive
PORTUGALLIA.

1. Qui Regni hujus termini?

A Septentrione & Oriente Hispaniæ contermina est: ab occasu & Meridie Oceano Atlantico alluitur.

2. Qui fluvii?

Præcipuus est Tagus, ad cujus ostium urbs est Ulyssipo, Lusitaniæ metropolis sedesquè regia.

3. Quæ terræ indoles?

Solis calorem venti, à mari identidem spirantes, mitigant; hinc Cœli temperie ac fertilitate Lusitania Hispaniam superat, vino, oleo, arborum fructibus, pascuis, sale &c. dives.

4. Quæ regni divisio?

Complectitur Lusitaniam sive Portugalliam propriè dictam, & Algarbiam.

5. Qui Lusitanorum mores?

Sunt frugales & ad rem suam attenti; liberales nihilominus erga egenos, Deoque dicatos homines; in templis exornandis piè prodigi, religione in Deum Deique Matrem nulli secundi; scientiis item, mercimoniis & armis clari.

6 *Quæ ibidem religio floret?*

Sola Catholica, perinde atque in Hiſpania.

7. *Quo nomine priſci Romani regionem hanc appellabant?*

Pars hæc erat Hiſpaniæ *ulterioris*, Provinciâ Luſitanica nuncupata.

HUNGARIÆ REGNUM.

1. *Quis Hungariæ ſitus atque diviſio?*

Ad Septentrionem montibus Carpatiis à Polonia, Sileſia & Moravia ſejungitur: ad ortum Tranſylvaniæ & Valachiæ; ad Auſtrum Sclavoniæ & Serviæ; ad occaſum Auſtriæ & Styriæ contermin eſt; dividiturque in Superiorem & Transdanubianam Septentrionem versùs, & in inferiorem ſeu Cisdanubianam meridiem versùs. Budâ Regni totius caput, regiaque olim ſedes erat. Superioris Hungariæ metropolis eſt Poſonium. Regnum porrò illud, quod fortiſſimum Chriſtianæ Reipublicæ contra Turcas propugnaculum ſemper fuerat, Domus Auſtriaca jure hæreditario poſſidet.

2. *Quod ſoli, incolarumque ingenium?*

Terra, licèt rerum omnium copiâ ad delicias uſque abundet; longè tamen uberiores ferret fruges, ſi diligentiùs excoleretur. Præ cæteris commendantur boves, vinum & aurum Hungaricum. Incolæ magnis ſunt animis, audaces, intrepidi, ad bella gerenda prompti, libertatis amantes &c.

3. *Quæ*

3. *Quæ Religio?*

Jam inde à S. Stephani Regis pariter & Apostoli Hungariæ temporibus Religio Catholica semper floruit, donec Lutheri & Calvini &c. sectatores noxia errorum suorum zizania hic quoque spargerent, dum inter Ferdinandū I. & Joannem Zapolya Reges pro regno decertaretur, sed posteaquam Regnum hoc universum jugo Turcico jam penitus est exemptum, spes pariter affulget, fore, ut Religio avita in antiquissimam suam possessionem postliminio restituatur. Plura habes Opusculo quarto.

CAPUT IX.

Octo minores Europæ partes.

§ I.

De quatuor minoribus partibus, seu Regionibus, Galliam inter & Imperium Germanicum interjectis, Belgio nempe, Lotharingia, Helvetia & Sahaudia.

BELGIUM.

1. *Quis Regionis hujus Status?*

Hæc & urbium magnificentiâ, & frequentiâ pagorum, & negotiandi opportunitate, pluribusque aliis prærogativis, totius Europæ regio florentissima meritò censebatur, eo præsertim tempore, quo uni parebat Domino universa. At post

plurimum Provinciarum ab Religione orthodoxa, Regeque Catholico defectionem, accedentibus insuper Gallorum irruptionibus & continuis propè belli calamitatibus de pristino illo splendore haud parum deperdidisse visa est.

2. *Quæ Belgii hodierni partitio?*

Dividitur in Belgium Austriacum, Gallicum & Fœderatum, sive in Belgium Catholicum & Acatholicum.

3. *Quæ Belgii Catholici Provinciæ?*

Ex his Domus Austriaca possidet partem potissimam quatuor Ducatuum Brabantiæ, Limburgi, Geldriæ superioris & Luxemburgi, ac Flandriæ Comitatûs: partem item Comitatûs Hannoniæ: Comitatum Namurcensem, Marchionatum Antverpiensem, & Dominium Mechlinienſe. Gallicæ verò ditionis sunt Artesiæ Comitatus cum parte Brabantiæ, Flandriæ, Hannoniæ, & Luxemburgi.

4. *Quæ fœderati seu Acatholici Belgii Provinciæ?*

Hæ septem, quæ vulgò *Hollandia* appellari solent, nempe duo Comitatus, Hollandiæ & Zelandiæ: quatuor Dominia, Frisiense, Groningense Transisalanum & Ultrajectense, cum Geldriæ inferiore, quò Zutphaniæ quoque Comitatus pertinet.

5. *Qui Belgarum mores?*

Gallo-Belgæ Gallis uti lingvâ habitaque, ita & moribus propiùs accedunt. Flandro-Belgæ verò, à Flandria, nobilissima Belgii Provincia appella-

pellati. Germanis magis sunt moribus, utpote sinceri, candidi, perhumani, gnavi, industrii, frugales, labori à teneris assueti, ingeniosi, & ad omnes scientias & artes idonei non minùs quàm expediti. Præcipuam tamen operam dant faciendæ mercaturæ, cùm ob maris vicinitatem, tum ob majorū fluminū alveorūq; factitiorū frequētiā.

6. Quæ Belgii urbes præcipuæ?

In Brabantia Bruxellæ, Lovanium, Antverpia, Mechlinia &c. in Flandria Gandavum, Bruga, Ostenda, Ipræ, Novoportus, Tornacum, Menena &c. In Hannonia Montes, Athum &c. Limburgum item, Luxemburgum, Chiniacum, Namurcum. Caroloregium, Ruremunda &c. quæ pluresque aliæ urbes omnino insignes Austriacæ Domui sunt subjectæ. Galli porrò Attrebatum, Cameracum, Duacum, Gravelinam, Insulas &c. Batavi verò Amsterodamum, Roterodanum &c. occupârunt

LOTHARINGIA.

Quæ, qualisque hæc Regio?

Regni Austrasiæ pars olim erat. Hodie in geminos Ducatus, Lotharingiæ nempe pressiùs sumptæ, & Ducatum Barensem dividitur, estque magnorum Heroum patria. Et quamvis montosa sit ac saltuosa, frumento tamen, vino, & pecoribus &c. abundat. Urbs Princeps est Nancejum, Ducis sedes. Incolæ Gallicè ut plurimùm loquuntur. Ad Lotharingiam quoque pertinebant hæc nobilissimi Episcopatus Metensis, Tullensis,

& Virodunensis, quos Galliæ Rex Henricus II. anno 1552. ab Imperio Germanico avulsit, Jurisdictione tamen Ecclesiastica penes Archiepiscopū & Electorē Trevirensē in hanc usque diē remanente. Hic Ducatus Lotharingiæ & Bari seculo 18 cessit Imperio Gallorū, atq; Stanislao Leszczynski Regi Poloniarum cœpit parere.

HELVETIA.

1. *Quæ regionis hujus natura & constitutio?*

Tota ferè montibus veluti nativis propugnaculis obvallatur, ac in tredecim territoria, seu *Cantones* distinguitur, è quibus Lucerna, Uria, Suitia, Subsylvania sive Underwaldia, Tugium, Friburgum. Solodorum cum parte Glaronæ, & Abbatiscellæ, cum Valesia item universā, pluribusque aliis urbibus ac locis fœderatis in avita semper religione perstitēre immobiles: Tigurum verò, Berna, Basilea, & Schaphusia cum parte Glaronensium & Abbatiscellanorum &c. Zwinglium, infamem illum fidei orthodoxæ desertorem ac Transfugam secutæ, priscâ progenitorum suorum religione abjuratâ, novitiæ sectæ adhæsēre.

2. *Quæ terræ & incolarum indoles?*

Terra lætis undique pascuis viret; unde incolæ ex pecuaria permagnum capiunt quæstum. Quantus porrò Helvetiorum orthodoxorum in fide Catholica, Christique Vicario defendendo jam olim fervor fuerit & constantia, inde patet, quòd Julius II. anno 1512. Helvetios *Pontificiæ dignitatis Propugnatores & Defensores*; ac Leo X. ann. 1515.

Ecclesiæ Defensores appellare non dubitaverit. Helvetiorum quoque fidelitas, sinceritas, temperantia, industriosa sedulitas, ac virtus præsertim bellica passim celebratur ab Historicis. Regimen alicubi Aristocraticum, alibi Democraticum est.

SABAUDIA.

Quid de hac generatim dicendum?

Sabaudiæ Ducatui ab Astro Pedemontium à Septentrione lacus Lemanus, ab occasu Gallia, ab ortu Vallesia est contermina. Aura ob crebros montes, perpetua rigentes glacie, frigidior est; regio tamen populosa, nec infœcunda. Incolæ admodum industrii sunt & laboriosi. Monticolæ relicto passim solo patrio, Æginæis mercibus distrahendis regionatim lucellum quærunt.

§ II.

Quatuor reliquæ Europæ partes, Poloniam inter & Turciam Europæam, nempe, Transylvania, Valachia, Moldavia, & Tartaria minor.

TRANSYLVANIA.

Quid de Principatu hoc strictim commemorandum.

Hungariæ jam olim adjuncta erat, dein propriis paruit Principibus. Nunc annis amplius triginta Domui subest Austriacæ. Terra, utut montibus, sylvisque impedita, frugum tamen feracis-

sima est, cùmque vicina Valachia & Moldavia olim *Dacia* vocabatur. Incolæ in tres potissimùm classes distribuuntur, in Ungaros nempe, Siculos sive *Siculicales*, & Germanos origine Saxones, quos inter plures aliæ nationes, sectæquæ diversæ degunt.

VALACHIA & MOLDAVIA.

Quid de geminâ hisce Principatibus cursim dicendum?

Utraque hæc regio suos habet Principes (Hospodaros vocant) Sultano vectigales. Terra, montosa licèt ac sylvestris, frumento tamen, vino, equis generosis, armentis & pecore abundat. Incolarum plerique Græcorum schismaticorum ex toribus impliciti, aut pecuariam faciunt, aut agri culturæ dant operam, cætera bellicosi, rerum novandarum cupidi, dubiæ subolestæque fidei.

TARTARIA MINOR.

1. *Quæ hæc Regio?*

Olim Chersonesus Taurica, hodie Tartaria Crimæa & Præcopensis dicitur, quam Scythæ primùm, dein Tartari, ex Asia profecti, tenuêre. Principem seu *Chanum* suum, qui ex *Kirai* semper familia est, ipsi quidem eligunt; sed rata omnino hamenda à Sultano electio. Ea porrò lege Tu eis sunt subjecti, ut Sultanum vel Vezirium, a bella proficiscentem, cum delecta militum man comitari cogantur, non alio numerato stipendio, nisi quod ex præda sibi vindicant.

2.

2. *Quis Tartarorum genius?*

Domos plerique non incolunt, sed parva construunt tuguria, in acumen fastigiata, quæ carris impositæ cum uxoribus, liberis & pecoribus secum quo iubet, circumferunt, & obviis quibusque absumptis, aliò commigrant, gens hominum barbara, belliaosa & rapto vivere assueta.

CAPUT X.

Mappa Geographica Asiæ.

1. *Quis Asiæ situs?*

Nobis Europæis ad Orientem, partemque potissimam sub zona temperata Boreali sita est, atque à Septentrione Oriente & Meridie vastissimo cingitur Oceano; Occasum versùs mari rubro ab Africa, mari verò Mediterraneo & Ponto Euxino &c. ab Europa secernitur.

2. *Quæ Cæli affectio?*

Aura ad Septentriones perfrigida, in medio temperata, Austrum versùs præfervida est.

3. *Quæ terræ indoles?*

Septentrionem versùs, ubi Tartaria magna sita, terra vasta & horrida, magnamque partem nobis incognita est. Regiones verò mediterraneæ uti Persia, India, China, &c. serico, aromatis, fructibus, gemmis, margaritis, auro argentoque abundant.

4. *Qui Asiaticorum genius?*

Varius pro vario regionum situ. Nam zonæ

torridæ accolæ Africanis similiores sunt, hoc est, inconstantes, vehementes, vafri & astuti &c. languidiores contra ac hebetiores, qui ad Boream recedunt. Quibus verò mitius clima obtigit, hi mitiore pariter sunt indole; molles tamen ut plurimùm, delicati & voluptatibus dediti, præsertim postquam orthodoxa religio, optima, ut aliàs monuimus, morum magistra, inde exulare cœpit.

5 *Quæ igitur ibidem religio?*

Superstitio Mahometana instar luis epidemicæ totam fermè Asiam infecit. Sunt tamen ibi & Ethnici & Judæi, & Christiani non pauci: qui postremi in varias iterum sectas abiêre.

6. Quæ Asiæ præ reliquis mundi partibus prærogativæ?

1. Hìc prima generis humani incunabula, nostrorumque progenitorum & Patriarcharum patria, ex qua deductæ in omnem terrarum orbem coloniæ. 2. Hìc tres illæ Monarchiæ longè potentissimæ, Assyriorum, Persarum & Græcorum floruêre. 3. Hìc artes pleræque omnes scientiæque inventæ. 4. Hìc Theatrum erat, ubi ludens in orbe terrarum Dei Sapientia tot tamque admiranda mundo dedit spectacula. 5. Hìc terra illa divinitus promissa, lacte & melle fluens, ubi ipse DEI Filius natus & educatus annosque amplius triginta cum hominibus versatus est. 6. Inde orta Deipara, cœli terræque Regina, Prophetæ sanctissimi, Christi Apostoli, primi illi legis Evangelicæ ac Fidei orthodoxæ præcones & Doctores.

7. Hìc

7. Hìc Ecclesiæ novalis Christique vinea, divinis manibus plantata. Dei Hominis sudore ac sanguine, Martyrumque cruore irrigata, lætissimè floruit, primitiasque tulit cœlo acceptissimas, propagines inde suas ac germina emissura per orbem universum &c.

7. *Quæ Asiæ divisio?*

Olim in Asiam majorem & minorem, hodie rectiùs divideris in Imperium Turcicum, Persicum, Mogolicum, Tartaricum & Sinicum, atque Insulas Asiaticas.

8. *Qui potentissimi Asiæ Monarchæ?*

Turcarum Imperator, Rex Persarum, Magnus Mogol, & Imperator Sinensis, cui magna quoq; Tartariæ majoris pars subjecta est.

§ I.

Turcia Asiatica.

Quasnam complectitur Provincias?

Sex: Anatoliam, Syriam, Arabiam, Georgiam, Armeniam, & Diarbechiam. Tres priores cis, posteriores trans Euphratem sitæ sunt.

I. ANATOLIA.

1. *Quod regioni huic nomen? Quis situs?*

Hæc, quòd Europæis ad Orientem posita sit, à Græcis Anatolia ab *Oriens*, ab Italis *Levante*, ab antiquis Romanis, Asia minor dicta, Peninsulæ instar, à Septentrione Ponto Euxino, Euphrate ab Oriente, à Meridie mari Mediterraneo, sive Ly-

Lycio & Pamphilio, ab Occidente Archipelago, Hellesponto, Propontide & Bosphoro Thracio terminatur.

2. *Quæ terræ indoles?*

Regio hæc & Cœli clementiâ, & soli ubertate, & urbium frequentiâ, & victoriis, quas tum Græci à Persis, tum Romani à Mithridate aliisque reportârunt, longè clarissima, hodie à Barbaris neglecta, peneque deserta jacet.

3. *Quæ divisio?*

Turcæ hodie dividunt in 4. Provincias, nempe 1. in *Anatoliam* propriè dictam, quæ occidentem & mare Ægæum versùs olim Bithyniam, Paphlagoniam, Mysiam, Phrygiam, Lydiam, Æoliam, Joniam, Cariam, partemque Galatiæ complectebatur. 2. In *Amasiam*, Septentrionem Pontumq; Euxinum versùs, ubi olim regnum Ponti & Capadociæ cum parte Galatiæ. 3. In *Caramaniam*, versùs Austrum & mare Mediterraneum, ubi aliàs Lycia, Pamphylia, & Cilicia &c. 4. In *Aladuliam*, versùs Orientem & flumen Euphratem, quæ Armeniam minorem antiquam continet. Huc quoque pertinent Insulæ Cyprus, Rhodus &c.

4. *Quæ celebriores hic olim urbes numerabantur.*

In Bithynia Nicæa, Chalcedon &c. in Jonia Ephesus, Smyrna &c. in Cilicia Tarsus: in Lydia Thyatira: in Phrygia minore Troja urbs longè decantatissima: ad Hellespontum sive fretum Callipolitanum Abydos, éque regione Sestos, arces munitissimæ, quas vulgò *Dardanellas majores* vocant,

cant; nam Dardanellæ minores in Græcia ad fauces sinus Corinthiaci utrumq; littus communiunt.

II. SYRIA.

1. *Quid de hac memorandum?*

Syriam sive Soriam Turcæ dividunt in tres Provincias sive Præfecturas, Alepensem, Tripolitanam & Damascenam, quarum singulæ à Bassa, sive Præfecto Turcico administrantur. Alepensis continet Syriæ antiquæ partem Borealem, cujus caput Alepum, urbs ampla & commerciis florentissima. Tripolitana partem Phœniciæ & Cælesyriæ complectitur. Urbs princeps est Tripolis ad mare Mediterraneum, ubi portus percommodus. Damascenæ Præfecturæ caput est Damascus celebre emporium ad Libani montis radices. Ad Præfecturam hanc pertinet Palæstina, cujus uti & Syriæ solum longè fertilissimum meliorem passim culturam desiderat, idque vel ob Turcarum avaritiam, vel incolarum desidiam.

2. *Ubinam Pentapolis, ac mare mortuum?*

Pentapolis regio olim amœnissima Palæstinam inter & Arabiam, à quinque urbibus, Sodoma, Gomorrha, Adama, Seboim, & Segor appellata, deflagrationis illius horrendæ reliquias longè tristissimas hodieque ostentat; universus quippe terræ illius tractus aspectu horrendus ac summè sterilis poma profert in speciem pulcherrima, sed quæ manibus contrectata, in cineres abeunt. Ibidem lacus est, continuum fumum & sulphur,

quasi

quasi reliquias funesti illius incendii exhalans, à bitumine, Asphaltites dictus, tetri omnino ac pestilentis odoris; unde nec pisces ibi, nec suetæ aquis volucres. Vocatur & *Mare Mortuum*, cùm quòd odor ejus gravissimus omnibus vitâ præditis, adversetur, tum quòd ob lentum ac spissum bitumen nec aurâ, nec ventis moveri unquam possit.

3. *Quid porrò de Palæstina seu terra sancta memorandum restat?*

Hæc à Chananæis primùm, hisque Dei monitu exterminatis, à populo Israëlitico incolebatur. Terminus ejus à Septentrione mons Libanus, ab occasu mare Syriacum (quod & Sidonium & Phœnicium dicitur) à Meridie Arabia petræa, ab ortu Arabia deserta. Quadrifariam dividebatur 1. in Judæam, 2. in Samariam, 3. in Galilæam. 4. in Peræam. In Judæa tribus Juda, Benjamin, Simeon & Dan: in Galilæa Aser, Nephthali, Zabulon & Issachar: in Samaria Ephraim cum dimidia tribu Manasse: in Peræa trans Jordanem, ubi & Iturea & Trachonitidis regio, Ruben & Gad cum reliqua Manassis tribu consedêre. Terræ sanctæ metropolis, regnique olim Judaici sedes erat Hierosolyma, toto terrarum orbe nominatissima, hodie solo ferè nomine & Christi sepulchro celebris.

III. ARABIA.

1. *Quid de regione hac paucis dicendum?*

Arabia triplex est, petræa, deserta & felix, ubi varii

rarii Principes (Emiros vocant) dominantur, quorum plerique Turcis, cæteri Persis sunt vectigales. Per Arabiam petræam, majori ex parte sterilem, arenosam ac sole torridam, populus Israëliticus, Moyse ductore, ex Ægypto in Palæstinam longo viarum circuitu est profectus. Mons ibi Sinai & Horeb, uterque Dei cum Moyse alloquio insignis. Arabia deserta, Judæis Cedar, maximâ sui partem plana est: at sterilis pariter & arenosa, denique *deserta*. Arabia felix, ubi regnum Sabæ fuisse traditur, auro, gemmis, balsamo, thure, myrrha, aromatis & fabis, vulgo Caffe abundat. Inter urbes præcipuas est Mecha, Machometis patria, & Medina, ubi Pseudoprophetæ tumulus. Urbs utraque summa Machometanorum, catervatim illuc confluentium superstitione frequentatur.

2. *Quis Arabum genius, quæve cæli affectio?*

Calor ibi maximus; quem tamen roras matutini nonnihil mitigant: hinc itinera nocturna peraguntur. Incolæ cum armentorum gregibus pecua vagi pererrant, & Scytharum more habitant sub tentoriis, quoad pabulum suppetit; quo absumpto aliò commigrant, latrociniisque finitimos infestant. Qui urbes incolunt, paulò humaniores sunt, mercaturæ ut plurimùm dediti, Machometis tamen erroribus omnes impliciti.

IV. GEORGIA.

Ubinam sita hæc regio?

Pontum Euxinum, & Mare Caspium interjacet, inque

inque plures distribuitur Provincias, quas inter Georgia propriè dicta sive Gurgistan, ubi olim Iberia: Colchis item Argonautarũ expeditione celebris, quæ Mengrelia hodie vocatur, atq; in tres iterum dividitur Principatus. Terra, frugifera alioquin, parùm excolitur, ac partim Turcis, partim Persis vectigalis est. Religio Christiana quidem, sed erroribus plurimis inquinata.

V. ARMENIA sive TURCOMANIA.

Quænam hæc Regio?

Potissimam Armeniæ majoris partem complectitur. Hîc eminet mons Ararat, in cujus prælato vertice Arca Nòé; cessante terrarum eluvione consedisse perhibetur. Multi quoque in Armenia hac supersunt Catholici; quos tamen hæretici, Eutychiani potissimùm & Monothelicæ, Machometani item & Hebræi junctis viribus omnino exterminare nituntur.

VI. DIARBECHIA.

Quæ hodie Regionis hujus facies?

Veteris Assyriæ partem, Mesopotamiam, Babyloniam & Chaldæam complectitur, regio olim amœnissima & deliciis plena; hodie tamen cùm ob colonorum socordiam, tum ob continuas Arabum grassationes horrida & inculta, uti regio-

nes

nes pleræque omnes Turcico imperio subjectæ. In tractu portò illo, ubi Euphrates & Tigris confluunt, Paradisus fuisse traditur; cujus tamen, uti & veteris Babylonis, Ninives, Edessæ, Ur, Haran, turris Babel &c. vix rudera extant.

§ II.

Reliquæ Asiæ partes.

PERSIA.

1. Qui Regni hujus termini?

Ad ortum Indus, ad occasum Tigris amnis, ad Boream mare Caspium & fluvius Oxus, ad Austrum Oceanus Indicus & sinus Persicus.

2. Quæ divisio?

Quinque olim partes præcipuas complectebatur, nempe 1. Ariam ad Ortum sive Indiam versùs, 2. Sogdianam maximè ad Septentrionem versùs Scythiam, 3. Parthiam itidem ad Septentrionem juxta mare Caspium, 4. Media ad Occasum versùs Armeniam & Assyriam, 5. Persidem ad Austrum versùs sinum Persicum, ad cujus fauces Armuzia urbs quondam munitissima cum portu insigni, Lusitanici tunc Juris sita erat; quæ tamen, uti & plura alia anno 1622. Anglorum, Machometanis magis, quàm Catholicis faventium, consilio & operâ Lusitanis fuit erepta & Christiani nominis est hostibus tradita. Summatim Provinciæ erant septendecim, quibus omnibus nova pridem nomina fuêre imposita. Urbes

præ-

præcipuæ fuêre Persopolis, ab Alexandro Magno scorti hortatu in cineres redacta, Ecbatana Persiæ Regum sedes æstiva, & Susa sedes hyberna. Hodierni regni Persici metropolis sedesque regia est Aspahamum.

3. *Quod soli & incolarum ingenium?*

Fluvii in regno hoc amplissimo perpauci, iiq; in plures deducti rivos, ad agros nimio solis æstu torridos & exsuccos humectandos. Provinciæ Boreales temperatiores sunt ac fertiliores; Australes contrà præfervidæ; quædam etiam desertæ, arenosæ, ac steriles. Incolæ mercaturæ potissimùm se dedunt, longèque erga externos humaniores sunt, quàm Turcæ. Ab his tamen ob diversam Alcorani, in cujus verba utrique jurant expositionē plurimùm discrepant, acerbisque idcirco odiis se mutuò prosequuntur.

INDIA.

1. Quæ Indiæ divisio?

India à flumine Indo nomen trahens, quadrifariam dividi potest. 1. in Indiam Indum inter & Gangem Septentrionem versùs, ubi magni Mogolis Imperium, de quo in Opusculo IV. meminimus. 2. in Peninsulam intra Gangem Ortum versùs. 4. in Indiam Insulanam.

2. Quid de Peninsula intra Gangem memorandum?

Peninsula hæc plurima complectitur regna, i quibus Lusitani ante annos ampliùs ducento urbes

urbes locaque alia non pauca Ecclesiæ Christi, Regisque Lusitanici imperio subdidêre. At posteaquam Batavi longò pòst tempore Lusitanos pluribus in locis antiqua sua possessione exturbârunt, non Lusitanicæ solùm, sed Christianæ quoque res in Oriente plurimum accisæ fuerunt: Goa tamen, Archiepiscopi & Proregis sedes, sex munitissimis castellis portuque insigni instructa, in Lusitanorum adhuc potestate est, ubi & S. Francisci Xaverii Indiarum Apostoli sanctitate & miraculis toto terrarum orbe celebratissimi corpus ab anno 1552. in hanc usque diem incorruptum visitur, trecentis lampadibus ad ejus tumulum jugiter ardentibus.

3. Quæ regna nominatiora Peninsula intra Gangem complectitur?

1. Ad Septentrionem Regnum Avæ & Peguanũ, 2. ad Austrum Siamum & Malacam, olim *Aurei Chersonesum* dictam, 3. ad Ortũ Tunchinum & Cochinchinam cum pluribus aliis regnis.

4. Quæ insulæ celebriores in Oceano Indico?

1, Maldivæ infra oram Malabariam longo tractu ab Aquilone in Austrum porrectæ, & in tredecim series distinctæ, 2. Ceylanus è regione oræ Piscariæ & Coromandeliæ Lusitanici primùm jussis, dein à Batavis occupata. 3. Sumatra, Borneum ex Asiæ insulis maxima, & Java infra Peninsulam extra Gangem. 4. Molucæ in magnas & parvas divisæ. 5. Philippinæ Sinam inter & Moluccas, & Mariæ Annæ inter Oceanum Orientalem

lem & mare Pacificum, quarum illæ à Philippo II. Rege, istæ à Maria Anna Regina Hispaniæ nomen duxêre. His adjungimus insulas Japonicas, quæ ultra Sinam Orientem versùs porrectæ uni subsunt Monarchæ.

5. Quæ Indiæ fertilitas?

Saccharo, oryzâ, gossipio, serico, aromatis omnis generis; margaritis item gemmisque pretiosissimis, auro & argento &c. obundat. Sed vix usquam gentium plantam, arboremve æquè utilem reperias atque illam, quæ nuces (*cocos vocant*) humani propè capitis magnitudine passim profert: namque & cibum, & potum, & vestitum & quidquid fermè ad supellectilem vel nauticam, vel domesticam necessarium est, sola suppeditat.

6. Quid verò de religione dicendum restat?

Jam inde à magni Indiarum Apostoli Xaverii adventu homines illic innumeri ab Ethnica & Machometana superstitione ad veri Numinis cultum fuêre adducti. At postquam hæretici Europæi in has quoque terras, quo Catholici dudum antè immensis sanè sumptibus, laboribus periculisque aditum sibi aperuêre, pedem intulerunt, vera inde religio, fides, pietas &c. passim abire in exilium compulsa est irreparabili totmillium animarum exitio. In Japonia certè re Christiana tantopere floruit, ut primitivam illam Ecclesiam in extremum hunc orbis à gulu commigrâsse crederes. Verùm Hollandi fals suis criminationibus, calumniis, obtrectationibu

Japo-

Japonum Monarcham eò tandem impulêre, ut multis Christianorum millibus immanissimè trucidatis, & Christum, & ipsum adeò nomen *Christiani* Japoniâ universâ proscripserit. Solis Hollandis, utpote qui non *Christianos*, sed *Hollandos* se esse palàm disertéque profitentur, aditus in regnum hoc, quò per calcatum pergunt Christum, est concessus.

TARTARIA MAGNA.

Quid de hac memorandum ?

Amplissima hæc Asiæ pars ad Occasum Moscoviâ & mari Caspio, ad Austrum Persiâ, Indiâ & Sinâ, ad Ortum & Septentrionem, mari Tartarico terminatur, dividiturque in partes plures vix nomine Europæis notas. Hîc vetus illa Scythia citerior, sive intra Imaum, & ulterior sive extra Imaum montem, Serica item, populique Seres fuisse perhibentur. Tartari moribus sunt efferis, incultis & barbaris. Carnes equorum & camelorum semicrudas cum lacte equino inter gulæ lautitias numerant.

SINA.

Quinam Imperii hujus termini ?

Ab Oriente & meridie Oceanus Orientalis, quî & Sinensis à Sinis dictus ; ab Occasu India ; à Septentrione Tartaria magna, à qua muro illo, ad quingentas fermè leucas porrecto, sejungitur,

Regio hæc tum rebus cæteris, tum præcipuè serico tantopere abundat, ut hoc plerique omnes vestiri soleant. Herba *Thea*, & vasa fictilia, quæ *porcelana* vocant, ex Sinis allata, præ cæteris commendantur. Potentissimi vastissimique hujus Imperii metropolis ac sedes regia Pechinum est, qua ampliorem frequentioremque ubem Orbis non habet.

CAPUT XI.

Mappa Geographica Africæ.

1 *Quis Africæ situs?*

Maxima hæc orbis terrarum Peninsula exiguo isthmo Asiæ conjungitur, atque ad Septentrionem mari mediterraneo, ad Ortum Erythræo & Indico, ad Occidentem & Austrum Oceano Atlantico & Æthiopico cingitur. Figura ejus in mappa Geographica accedit ac cordis similitudinem, cujus pars superior zonæ temperatæ Boreali, meditullium zonæ torridæ, pars inferior zonæ temperatæ Australi subjacet.

2. *Quæ præcipua Africæ flumina?*

1. Nilus, qui à Meridie in Septentrionem per Abyssiniam, Nubiam & Ægyptum procurrens mare subit Mediterraneum. 2. Niger, qui ab Ortu Occasum versùs Nigritiam bifariam secans, in mare Atlanticum pluribus ostiis irrumpit.

3 *Quæ Africæ magnitudo?*

Si terræ spatium metiare, triplo ferè major est Europâ; at si habitatorum numerum supputes, du-

duplo fortè minor censeri poterit. Nam vastissima illic terrarum spatia aut inculta jacent, aut arenis sterilibus obducuntur, aut nimio solis æstu torrentur, aut multiplici animalium noxiorum genere infestantur. Alicubi tamen, in locis præsertim maritimis & ubi irrigua sunt flumina, mira soli fertilitas: ut proinde quidquid Africa sive boni, sive mali producit, *prodigiosum* dici possit.

4. *Quæ Afrorum indoles & Religio?*

Quamdiu religio vera, quæ efferas etiam atque indomitas gentes manisuefacit, atque ad omnem humanitatem informat, in Africa floruit, alia prorsus vitæ morumque disciplina & cultura viguit. At postquam & hæretica impietas & Machometana superstitio animos inficere cœpit & corrumpere, mox ad ingenium Afri pristinamque redière barbariem. Hodie Machometani in Barbaria præcipuè & Ægypto, in Abassia &c. Christiani, alibi etiam idolorum degunt cultores. Ii porrò, qui Ægyptum, Barbariam, locaque finitima incolunt, albo, seu potiùs subflavo; reliqui nigro sunt colore.

5. *Quinam in Africa rerum potiuntur?*

1. Turcarum Imperator, cui Ægyptus paret potissimaque Barbariæ pars vectigalis & obnoxia est. 2. Rex Fessæ & Marochii. 3. Abassiæ sive Abyssiniæ Imperator. 4. Imperator Monomotapæ.

6. Quæ Africæ divisio?

Nos in superiorem sive Borealem, & inferiorem sive Australem dividimus. Alii aliter partiuntur.

§ I.

Superior Africæ pars.

1. Quot regiones hæc complectitur?

Sex: 1. Barbariam, 2. Ægyptum, 3. Biledulgeridiam, 4. Zaaram sive desertum, 5. Nigritiam, 6. Guineam.

2 Ubinam Barbaria sita est?

Partem potissimam mari Mediterraneo circumjacet è regione Europæ. Regnum Fessanum & Marocanum, ubi olim Mauritania Tingitana erat, juxta Oceanum Atlanticum, versùs fretum Herculeum porrigitur. Inde tres sequuntur Respublicæ, Algeriana, Tunetana, & Tripolitana famosa piratarum receptacula. In tractu Algeriano olim Numidia, & in hac urbes Hippon (hodie *Bona*) & Tagaste erant, illa Episcopatu, hæc natalibus S. Augustini clara. Haud procul urbe Tuneto Carthago stetit, urbs quondam nominatissima Romæque æmula; cujus tamen nonnisi rudera quædam exstant. Extrema Barbariæ pars, Ægyptum versùs, est Barcana regio, ubi olim Lybia exterior, Cyrenaica & Marmarica.

3. Quid de Ægypto memoratu dignum occurrit?

Ægyptus dividitur in inferiorem, mediam & supe-

superiorem, quæ hodie *Said*, olim Thebais dicta est, tot Virorum Sanctissimorum nutrix. Ac licèt terra pluviis rarò aut nunquam irrigetur; annua tamen inundatione Nili, qui sub æstivum solstitium intumescere incipit, mirum quantum fæcundatur. Regionis caput Cairus est, urbs totius Africæ amplissima. Inde haud procul absunt Pyramides miræ altitudinis. Alexandria porrò, ob Alexandro M. ad oram maris Mediterranei exædificata, de pristino illo splendore plurimùm deperdidit. Visebatur inde turris Pharos, mundi miraculum.

4. Quid de Biledulgeridia, Zaara, Nigritia & Guinea memorandum?

1. Biledulgeridia à dactylis, quibus abundat, nomen tragens, Barbariæ contermina est, longissimoque tractu ab Ægypti confinibus ad Oceanum Atlanticum protenditur. 2. Zaara, ubi olim Lybia interior, leones, tigrides, struthiones, variaque monstra alit, quibus homines indigenæ haud multum absimiles. 3. Nigritiam Niger amnis peinde ac Nilus Ægyptum inundare dicitur, ac fœcundare. Incolæ Hispanis ac Lusitanis plurima vendunt mancipia, quæ deinde in Americam transvecta, multis magnisque laboribus exercentur. 4. Guinea auro, ebore, rebusque aliis abundat; quo circa ab Europæis plurimùm frequentatur, præsertim ab Anglis, Batavis, Danis & Brandeburgis, qui littoribus illis, *Oræ* præsertim *Aureæ*, ob aureas arenas sic nuncupatæ, plures arces munitissimas imposuêre.

§ II.

§ II.

Pars Africæ Inferior sive Æthiopia.

1. Quot, qualesque regiones hæc continet?

Itidem sex, nempe Nubiam, Abyssiniam & Zaanguebariam, quæ olim Æthiopia superior seu interior appellabantur: regna item Congi & Monomotapæ cum Cafreria, quæ Æthiopia inferior seu exterior nuncupabantur.

2. Quid de his omnibus summatim dicendum?

1. Nubia infra Ægyptum sita, rigatur Nilo & Nubiâ amne, alitque camelos optimos. 3. Abyssinia sive Æthiopia propriè dicta, Abyssinorum Imperatori paret; multæ tamen provinciæ ab Imperio hoc, olim ampliſſimo, fuêre avulsæ. 3. Zanguebaria Regio perampla, à Cafreria per longum tractum littoralem versùs mare Arabicum protensa Lusitani Mosambicum, pluraque alia loca obtinent. 4. Regnum Congi, quod fluvius Zairus cum aliis amnibus minoribus rigat fœcundatque. 5. Monopotapæ Imperium ampliſſimum, auri argentique ferax. 6, Cafreria, postrema Africæ pars ab Oriente, Meridie & Occidente Æthiopico undique Oceano cingitur, ubi promontorium bonæ spei maxime ad Austrum procurrens.

§ III.

Africæ Insulæ.

Quæ celebriores Africæ Insulæ?

1. Canariæ sive fortunatæ, in Oceano Atlantico Hispa-

Hiſpaniæ Regi ſubjectæ, quas inter eminet Tenerifa, ubi Picus omnium ut ajunt, montium altiſſimus. 2. Heſperides ſive promontorii viridis, quæ & Gorgones ſive Gorgades dictæ, itidem in Oceano Atlantico è regione promontorii viridis in Nigritia. Subſunt Regi Luſitaniæ. 3. Madagaſcaria ſive S. Laurentii in Oceano Æthiopico.

Eſt ex præcipuis totius orbis Inſulis 4. Melita in mari Mediterraneo Siciliam inter & Tripolim, fortiſſimum Italiæ adversùs Turcas & Mauros piratas propugnaculum. Hanc Carolus V. ann. 1530 Equitibus Melitenſibus ceſſit.

CAPUT XII.

Mappa Geographica Americæ.

1. *Quanam ſub Zona ſita eſt America?*

Sub Torrida, & duabus temperatis.

2. *Quis ejuſdem ſitus?*

Ad Aquilonem Oceano Glaciali, ad Ortum Atlantico, ad Occaſum Pacifico, ad Auſtrum freto & mari Magellanico cingitur. Nobis Europæis ad Occidentem ſita eſt: unde & India Occidentalis appellatur.

3. *Quinam præcipui Americæ fluvii?*

1. Canada, ſive fluvius S. Laurenti. 2. Fluvius Amazonum. 3. Fluvius Argenteus. 4. Fluvius Grandis.

4. *Ecquod terræ & incolarum ingenium?*

Terra pro vario ſitu cœlique poſitu alicubi rerum omnium feraciſſima, ſterilis alibi & infœcunda

cunda est. Incolæ, tametsi ad res proprio Marte & arte inveniendas minùs sint prompti & expediti; aliorum tamen opera artificiosissima examussim nôrunt imitari. Ante Europæorum in has terras adventum vivebant ferarum ritu: at nunc iis in locis, quæ Catholici *Missionarii* lustrârunt, informâruntque, vitam ducunt admodum honestam.

5. Quæ ibidem Religio?

Olim mera hîc erat barbaries, summa rerum omnium ignoratio, & immensum fœdissimarum superstitionum chaos. At postquam Hispaniæ, Galliæ & Lusitaniæ Reges religiosissimi, provincias illas, recens detectas, & Ecclesiæ Christi imprimis, & suo subdidêre imperio, Religio ubique Catholica floret, majoraque in dies capit incrementa. Atque hinc agnoscere licet miram DEI, Ecclesiam suam nunquam deserentis, providentiam: quippe jam inde à tempore illo, quo apostatarum omnium coryphæus Lucifer *in lateribus Aquilonis* sive extremo Europæ angulo per Lutherum aliosque *emissarios* veræ Fidei lumen omnino extinctum ibat, Deus in Asia, Africa & America ad extremum nempe Orientem, Meridiem & Occidentem per tot *Missionarios*, virosq; Apostolicos multas hominum myriades puri sincerique Evangelii luce collustravit.

6. Quæ Americæ divisio?

Dividitur generatim in duas prægrandes Peninsulas, tenui isthmo Panamam inter & Portum Pul-

Pulchrum connexas. Quæ ad Boream procurrit America Septentrionalis sive Mexicana; quæ verò ad Austrum porrigitur, America Australis sive Peruana appellatur.

§ I.

America Borealis.

1. *Quasnam regiones complectitur?*

1. Canadam sive novam Franciam, quæ Gallorum est. 2. Virginiam, quæ Anglorum. 3. Floridam, Novum Mexicum & Novam Hispaniam sive regnum Mexicanum, quæ Hispanorum sunt, & duabus prioribus fertilitate, divitiis &c. longè præstant.

2. *Quæ Insulæ Americæ Borealis?*

1. Europæ maximè vicinæ sunt Azores, quæ & Insulæ accipitrum ob horum copiam, & Flandricæ, quòd à Flandris inventæ sunt, appellantur. Subsunt Regi Lusitaniæ, & ab aliis inter Africæ insulas numerantur. 2. Insulæ Lucajæ. 3. Antillæ majores & minores. Harum pleræque sunt admodum frugiferæ, & partim Hispanis, partim Gallis, Anglis & Batavis &c. subjectæ. 4. Californiam, tractu longissimo propè novum Mexicum à Borea in Austrum porrectum, nonnulli Peninsulam esse perhibent.

§ II.

America Australis.

1. *Quæ ejusdem regiones præcipuæ?*

1. Terra Firma sive Castella Aurea, 2. Paraquaya.

quaya sive Paraquaria, 3 Terra Magellanica, 4. Chile, & 5. Perua sive regnum Peruanum, Hispaniæ sunt ditionis; 6. Brasilia verò Lusitanicæ.

2. *Quænam has inter regiones principatū tenent?*

Regnum Peruanum rebus omnibus affluens, plurimisq; & auri & argenti fodinis dives in monte præsertim Potosio, ubi venæ argenti inexhaustæ.

CAPUT XIII.

De Regionibus incognitis.

1. *Quot sunt hujusmodi regiones?*

1. Arcticæ sive Boreales, quæ Polo Arctico, 2. Antarcticæ sive Australes, quæ Polo Antarctico circumjacent. Vocantur *incognitæ*, quia perpauca de iis explorata habemus.

2. *Quæ regiones incognitæ ad Polum Arcticum?*

1. Spizberga seu *Montes acuti* inter Novam Zemblam ad ortum: & Grœnladiam ad occasum, 2. Nova Zembla, Moscoviæ septentrionali ferè adjacet, à qua freto Vaigatio dirimitur. 3 Jesonis Regio, ultra Japoniam, Septentrionem versùs excurrit. 4. Gronia sive Grœnlandia ultra Europam & Americam Borealem porrigitur. 5 Islandia Insula Norwegiam & Grœnlandiam interjacet. Hanc veterem illam Thulem nonnulli autumant. Est ibi Hecla mons ignivomus.

3. *Quales hæ regiones?*

Perfrigidæ admodum. Quæ ipsa causa est, quòd minùs adhuc sunt cognitæ; cùm ob vehementem frigus & glaciem adiri vix possint. Hol-

landi

landi quidem aliquot abhinc annis Spizbergam usque & Novam Zemblam penetrârunt; sed commorari diutiùs haud poterant. Ob nives perpetuas ursi ibi aliæque bestiæ albescunt. Balenas ad Spizbergam magno numero mari innatantes Batavi æstate capiunt. Indigenæ asperis & incultis sunt moribus, atque dololatriæ ut plurimùm dediti.

4. *Quæ regiones incognitæ ad Polũ Antarcticũ?*

1. Nova Guinea infra Asiam ortum versùs sita est. 2. Carpentaria versùs Polum Antarcticũ longiùs excurrit. 3 Insulæ Salomonis Novam Guineam & Americam Australem interjacent. 4. Quiri Regio seu Terra Australis Spiritûs Sancti infra Insulas Salomonis, & 5. infra illam Nova Zelandia Polum versùs protenditur. 6. Nova Hollandia, rerum omnium egentissima, infra Insulas Asiaticas & Novam Guineam occasum versùs sita est. 7. Ignium Regio insula amplissima est, fretum Magellanicum inter & Mæreum sive S. Vincentii. 8. Diemeni Regio infra Novam Hollandiam, Polum versùs porrigitur &c.

FINIS.

IN-

INDEX
Capitum hujus Opuſculi
PARS I.
De Globo.

Caput I. De Globo ejusq; partibus generatim *pag.* 3.
II. De Æquatore Zodiaco, Ecliptica - - 6.
III. De Meridiano - - - - 7.
IV. De Horizonte - - - 9.
V. De Tropicis - - - - 10.
VI. De Circulis Polaribus - - 11.
VII. De quatuor mundi Cardinibus ſive plagis 11.
VIII. De longitudine & latitudine locorum 12.
IX. De Zonis. - - - 14.
X. De diverſis anni temporibus in diverſis Zonis, - - - 15.
XI. De Climatis. - - - 16.
XII. De diverſis effectibus cursûs Solaris 17.
XIII. De uſu Globi, - - 20

PARS II.
De mappis ſeu chartis Geographicis.

Caput I. De Planisphærio terreſtri, - 22.
II. De mappis Geographicis generatim 23

III.

III. De variis menſuris Geographicis - 26.
IV. De variis vocabulis Geographicis - 28.
V. De Globi terraquei diviſione - 31.
VI. Diviſio aquarum, - - 32.
VII. Mappa Geographica Europæ - 35.
VIII. De 9. majoribus Europæ partibus 39.
§. De mappa Geographica Imperii Germanici 39
Circulus Auſtriacus 43. Bavaricus 47. Svevicus 49. Rhenanus Superior 52. Rhen: inferior ſive Electoralis 54. Weſtphalicus 55. Franconicus 56. Saxoniæ ſuperioris 57. Saxoniæ inferioris - - - 58.
§ II. De magna Peninſula Scandinavia 60.
Suecia 60. Norvegia 62. Dania 63.
§ III. Moſcovia 65. IV. Poloniæ Regnum 67.
V. Turcia Europæa 68. VI. Britannia 70.
VII. Italia 72. VIII. Gallia 74. IX. Hiſpania 77. Luſitania 79. Hungariæ Regnū 80
Caput IX. Octo minores Europæ partes 81.
§ De 4. Regionibus Galliam inter & Imperium Germanicum &c. - - 81.
Belgium 81. Lotharingia 83. Helvetia 84.
Sabaudia - - - 85.
§ II. Quatuor reliquæ Europæ partes Poloniam inter & Turciam Europæam - 85.
Tranſylvania 85. Valachia & Moldavia 86.
Tartaria minor - - - - 86.
Caput X. Mappa Geographica Aſiæ - 87.
§ I. Turcia Aſiatica 89. Anatolia 98. Syria 91.
Arabia 92. Georgia - - 93.

Ar-

Armenia sive Turcomania - - 94.
Diarbechia - - - - 94
§ Reliquæ Asiæ partes 95. Persia 95. India 96
Tartaria magna 99. Sina - 99.
Caput XI. Mappa Geographica Africæ - 100.
§ I. Africæ pars superior - - - 102.
§ II. Africæ pars inferior, sive Æthiopia 104
§ III. Africæ Insulæ - - - 104
Caput XII. Mappa Geographica Americæ 105.
§ I. America Borealis - - - 107.
§ II America Australis - - - 107.
Caput XIII. De Regionibus incognitis 108.

Omnia ad Majorem DEI Gloriam.

65
T. hist. Civil.

82
65
Mhist Pa

736787

2000 PLN

D. II. 30

Bibliotheca
P.P. Camaldulensium in Bielany

Depozyt w Bibliotece Jagiellońskiej

03862